

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

τῶν μυστηρίων
καὶ τῶν ἀποκάλυψεων

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΜΑΡΤΙΟΣ, 1843.]

[ΑΡΙΘ. 73.]

ΟΙ ΔΡΟΥΣΟΙ.

Οἱ Δρούσοι, οἵτινες εἰλκυσαν ἐσχάτως τὴν προσοχὴν τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, καὶ οἵτινες πρὸ πολλοῦ θεωροῦνται ὑπὸ τῶν Εὐρωπαϊῶν ὡς ἀξιοπερίεργος λαὸς διὰ τὸ μυστηριώδες τῆς θρησκείας των, εὐρίσκονται διεσκορπισμένοι ἐπὶ τῆς Συρίας, κατέχοντες τὸν Λίβανον (ἰδιαιτέρως τὸ νότιον μέρος αὐτοῦ) καὶ τὸν Ἀντιλίβανον, καὶ περιοχὴν τινα τῆς Χαουράν, καὶ ἄλλην τῆς ἐπαρχίας τοῦ Χαλεπίου διατρέχουσι δὲ καὶ ὀλίγα χιλιάδες εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ τὴν περίχωρον. Ὁ ἀριθμὸς των, κατὰ τὸν πιθανώτερον ὑπολογισμόν, δὲν ὑπερβαίνει πολὺ τὰς 100,000.

Τὸ μᾶλλον δυσεξήγητον μέρος τῆς ἱστορίας τῶν Δρούσων εἶναι ἡ θρησκεία των. Οὐ μόνον ἱεραπόστολοι, Ἰησοῦται καὶ Διαμαρτυρόμενοι, ἀλλὰ καὶ σοφοὶ περιηγητὰὶ ἐπροσπάθησαν νὰ ἐξακριβώσωσι τὸν ἀληθινὸν χαρακτήρα τῆς, πλὴν εἰς μάτην. Εἰλικρινεῖς ὁπαδοὶ τοῦ Μωαμεθανισμοῦ βεβαίως δὲν εἶναι, ἀλλ' οὔτε τὸν Χριστιανισμόν πρεσβεύουσιν. Ἀδιαφορία εἰς οἰκονομικὰ θρησκευτὰ καθιστάνει αὐτοὺς ἀνεξίθρησκους μᾶλλον οἰασθήποτε ἄλλης αἰρέσεως. Ἐνώπιον ξένων νηστεύουσι κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Ραμαζανίου, ἐνῶ εἰς τοὺς ἰδίους αὐτῶν οἴκους τολμηρῶς παραβαίνουσι τὰ Μουσουλμανικὰ ἔθιμα, οἰνοποτοῦντες καὶ τρώγοντες κρέας ἀγριοχοίρου. Φαίνεται ὅτι ἔχουσι γενικὸν κανόνα ν' ἀκολουθῶσιν ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ τὴν πολυπληθεστέραν ἐκ τῶν πέριξ αὐτῶν αἰρέσεων· ἢ, ἄλλως εἰπεῖν, νὰ ἐνόωνται ἐξωτερικῶς μετ' ἰσχυρότερον κόμικα. Ἡ ἀνεξίθρησκος διάθεσις τῶν Δρούσων, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἐνέπνευσεν εἰς τινὰς τὴν ἐλπίδα ὅτι ἤθελον εὐκόλως ὑποκλίνειν εἰς Χριστιανικὴν διδασκαλίαν· ἀλλ' ἡ πείρα καὶ τῶν Ἰησοῦιτῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων δὲν ἐδικαίωσε τὰς ἐλπίδας ταύτας.

Ἐνομιζετό ποτε, ὅτι αἱ ἔρευναι τοῦ Βαρώνου de Sacy εἶχον ἀναπτύξει τὰ περὶ τὴν θρησκείαν πρακτικὰ τε καὶ δογματικὰ μυστήρια τῶν Δρούσων· ὁ σοφὸς οὗτος Γάλλος εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ ἐκδοθεῖσαν

Ἀραβικὴν Χρηστομάθειαν κατεχώρησε μεταφράσεις ἐκ τῶν ὑπότιθεμένων ἱερῶν βιβλίων των, ἐξ ὧν ἐσυμπεράνανε ὅτι πιστεύουσιν εἰς τὴν μετεμψύχωσιν, καὶ ὅτι λατρεύουσι πρόβατον ἢ μύσχον. Ἄγγλος τις περιηγητῆς, ἐσχάτως περιοδεύσας εἰς τὴν Συρίαν, ὑπαινίττεται ὅτι τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας των εἶναι τι πάντῃ διάφορον, μολονότι οὐδόλως ἀρμοδιώτερον νὰ ἀνυψώσῃ καὶ βελτιώσῃ τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα των· ἀλλ' αἱ περὶ τούτου ἰδέαι του φαίνονται ἀπλαῖ εἰκασίαι. Ὁ θρησκευτικὸς διοργανισμὸς τῶν Δρούσων εἶναι καταλληλότατος εἰς ἀπόκρυφον θρησκείαν. Ὁ λαὸς διαιρεῖται εἰς τρεῖς κλάσεις, τοὺς Ἀμαθεῖς, τοὺς ἐν μέρει Μεμυημένους, καὶ τοὺς ἐντελῶς Μεμυημένους. Ἡ δευτέρα κλάσις ἐμποροῦν, ἂν θέλωσι, νὰ ἐπαναστρέψωσιν εἰς τὴν κλάσιν τῶν ἀμαθῶν· λέγεται ὅμως ὅτι θανατόνονται, ἂν φανερώσωσι κανὲν ἀπὸ τὰ μυστήριά των, καὶ βεβαιοῦται ἀκόμη ὅτι ὑποπίπτουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ποινήν, ἂν γένωσι Μωαμεθανοὶ ἢ Χριστιανοί. Προσηλύτους δὲν ζητοῦσι νὰ ἐλκύωσιν. Εἰς τὰς ἐβδόμηάδικας συνελεύσεις των, τὴν Πέμπτην τὸ ἑσπέρας, ἐξακολουθοῦσιν οἱ μεμυημένοι πολλὴν ὥραν, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν ἐπιλοίπων, τελοῦντες ἱεροπραξίας· κατηγορήθησαν δὲ ὡς ἐνοχοὶ ἀκολασιῶν κατὰ τὰς περιστάσεις ταύτας· πλὴν φαίνεται ὅτι δὲν ὑπάρχει βᾶσις ἀληθινῆ τοιαύτης κατηγορίας. Βέβαιον εἶναι ὅτι, ὅπταν νέος τις Δρούσος μνηθῆ εἰς τὰς ἐσωτερικὰς τελετὰς καὶ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας του, μεταμορφοῦται δι' ὅλου κατὰ τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα, τοῦλάχιστον εἰς τὸ φαινόμενον· διότι πρέπει νὰ σημειώσωμεν, ὅτι οἱ Δρούσοι φροντίζουσι μᾶλλον περὶ ἐξωτερικῆς κοσμιότητος παρὰ περὶ γνησίας ἠθικῆς.

«Αἱ θρησκευτικὰ δόξασίαι τῶν Δρούσων,» λέγει τις, «θέλουσι μένειν ἀείποτε μυστήριον, ἐκτὸς ἐὰν Δρούσος ἀποκαλύψῃ αὐτάς.» Τοιαύτη ἀποκάλυψις, δὲν ἔγινεν ἀκόμη· ὅσα δ' ἕως τῶρα περὶ τούτου ἐγράφησαν, εἶναι ἐξ ἀπλῆς ἀκοῆς. Ἴσως ἢ τῶν Δρούσων θρησκεία καταντᾷ μᾶλλον μυστηριώδης ὡς ἐκ τῶν ἀσυναρτήτων καὶ σκοτεινῶν δογμάτων τῆς. Τὸ περὶ αὐτῶν βέβαιον εἶναι ὅτι κατ'

ἀρχὰς ἦσαν (καὶ ἴσως ἐξακολουθοῦσιν ἔτι) μαθηταὶ τοῦ Χακὲμ, ἔκτου Φατιμαΐδου καλιφᾶ τῆς Αἰγύπτου, ὅστις τὴν ἐνδεκάτην ἑκατονταετηρίδα διεκλήρυσεν ἑαυτὸν ὡς ἐνσάρκωσιν τῆς Θεότητος, καὶ συνέστησε κρῦβιον ἑταιρείαν εἰς τὸ Κάϊρον διηρημένην εἰς ἐννέα βαθμοὺς ἢ σχολὰς, ἐξ ὧν ἡ πρώτη ἐδίδασκειν ὅτι πᾶσα θρησκεία εἶναι περιττή, καὶ ὅτι αἱ ἀνθρώπινα πράξεις εἶναι ἀδιάφοροι. Οἱ Ἀσασσῖνοι ἦσαν κλάδος τῆς αἰρέσεως ταύτης.

Ὁ ἀρχηγὸς ἡ δ' Ἐμίρης τῶν Δρούσων κατοικεῖ μιᾶς ὥρας περίπου ὁρόμον ἀπὸ Δεῖρ-Ἐλ-Καμάρ, ἐπὶ λόφου ὅστις ἀνυψοῦται ἐν τῇ κοιλάδι ὡς εὐμεγέθης φυσικὸς πύργος, ἔχων ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἡ τοῦ ἰσοπέδου αὐτοῦ κορωνίδα τὸ παλάτιον, συνιστάμενον ἀπὸ ἐκτεταμένου σωρὸν οἰκοδομῶν. Δισχίλιοι ἄνθρωποι διατρίβουσιν ἐν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτὸ, γραμματεῖς, στρατιῶται, δούλοι, ὄπαδοι, ξυλουργοί, κτίσται, σιδηρουργοί, καὶ ἄλλοι χειροτέχναι. Εὐρύχωροι αὐλαὶ ἐκτείνονται ἀπὸ τῆς κορυφῆς εἰς τὰ παρὰ τὴν βᾶσιν ὄχυράματα. Ὁ Δελαμαρτίνος, ὅστις ἐπεσκέφθη τὸν τόπον τοῦτον κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ περιουσίας αὐτοῦ, εἰκονίζει γραφικῶς τὸν Ἀσιατικὸν χαρακτήρα του. Ἡ ὀγκώδης πύλη τῆς πρώτης αὐλῆς ἐφυλάσσετο ὑπὸ Ἀράβων, ὀπλισμένων μὲ πυροβόλα καὶ μακρὰς λεπτὰς ῥομφαίας. Ἐν μιᾷ τῶν αὐλῶν εἶδε πεντακοσίους ἢ ἑξακοσίους Ἀραβικοὺς ἵππους, πολλοὺς ἐξ αὐτῶν πολυτελῶς ἐπεστρωμένους, καὶ δεδεμένους ἀπὸ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας εἰς σχοινία ἐκτεταμένα καθ' ὅλην τὴν αὐλὴν· ἦσαν δὲ καὶ πολλαὶ κάμηλοι ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ περιφράγματος. Ἐν μιᾷ τῶν ἐνδοτέρων αὐλῶν νεανίσκοι ἔριπποι ἐξησκούντο εἰς τὴν ἵπτικὴν. Ἀφοῦ δ' ἀνηγγέθη εἰς τὸν Ἐμίρην ἡ ἀφίξις Εὐρωπαίων πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, ὠδηγήθησαν οὗτοι εἰς δωμάτια ἐπιβλέποντα εἰς ὠραία αὐλὴν, κεκοσμημένην δι' ἀραβοτεύκτων* κίωνων, ἔχουσαν δ' ἐν τῷ κέντρῳ κρήνην, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα μ' εὐάρεστον μορμυρισμὸν ἐξεκενοῦντο εἰς λιθίνην τινα δεξαμενὴν. Τὰ παράθυρα ἦσαν χωρὶς ὕαλια, τὰ δωμάτια χωρὶς σκευή· τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος συνίστατο ἀπὸ χῶμα συμμεμιγμένον μὲ ἄχυρα κατακεκομμένα· σαῦραι δὲ τινες καὶ ποντικοὶ ἐνώκουν εἰς τοὺς πετάλαιωμένους τοίχους. Ψάθαι ὅμως ἐφέρεθησαν ἐντὸς ὑπὸ τῶν δούλων, οἵτινες ἐξήπλωσαν αὐτὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἐπεκάλυψαν μὲ δαμασκηνούς τάπητας· μετὰ δὲ ταῦτα παρετέθησαν τὰ συνήθη ἀναψυκτικά. Ὁ Δελαμαρτίνος καὶ οἱ φίλοι του, προσκληθέντες ἐνώπιον τοῦ Ἐμίρου, ἐπα-

ρουσιάσθησαν εἰς αὐτὸν ἐν λαμπρᾷ αἰθούσῃ, ἐστρωμένη μὲ μάρμαρα, οἱ τοῖχοι καὶ ἡ στέγη τῆς ὁποίας ἦσαν κεκοσμημένα μὲ Ἀραβουργίας καὶ Ἀραβικὰ ἐπιγράμματα. Εἰς τὰς γωνίας τοῦ οἰκήματος τοῦτου ἦσαν μικραὶ βρύσεις, εἰς ἓνα δὲ τῶν ἀπωτέρων μυχῶν, εἰς σιδηρόσρακτον περίβολον, ἀνεπαύετο παμμεγέθης τίγρις. Γραμματεῖς μὲ κατὰχυτα ἱμάτια, Ἀραβες μὲ πολυτελεῖς στολῆν, Μαῦροι καὶ Ἡμίμαυροι, ἴσταντο ἐνώπιον τοῦ Ἐμίρου, ὅστις ἦτο κεκλιμένος ἐπὶ σοφᾶ, κατὰ τὸ ἐν ἄκρον τῆς αἰθούσης, ὑψωμένον περὶ τὸν ἓνα πόδα ὑπεράνω τοῦ λοιποῦ μέρους. Οἱ ἐπισκεπτόμενοι ἐθεώρουν τὰ λουτρά, συγκεῖμενα ἐκ πέντε ἢ ἐξ μικρῶν κεκαλλωπισμένων θαλάμων, ὅπου διὰ σωλῆνων εἰσήγετο ψυχρὸν καὶ χλιαρὸν ὕδωρ· ἔπειτα δὲ προέβησαν εἰς τὸ ἵπποτροφεῖον τοῦ Ἐμίρου, περιέχον διακοσίους ἕως τριακοσίους ὠραίους Ἀραβας. Τινὲς ἔκειντο ἐπὶ τοῦ κωνιορτοῦ εἰς τὴν εὐρύχωρον αὐλὴν, ἄλλοι δ' ἐκρατοῦντο ἀπὸ σιδηροῦς δακτυλίου δεδεμένους εἰς μακρὰ σχοινία, ἄλλους δὲ πάλιν ἐθεράπευον μαῦροι δούλοι μὲ κοκκινοβαρῆ ἱμάτια. Μουσικῆ, ὠδαί, καὶ αὐτοσχέδια ποιήσεις, ἐτελείωσαν τὴν ἐσπέραν. Αἱ σκηναί, ὅσας ὁ Δελαμαρτίνος περιγράφει, εἶναι εἰς τὸ ἄκρον ζωηραί, πλὴν ἴσως παραπολὺ κεχρωματισμέναι. Ἄλλ' ἰατρὸς τις Ἀγγλος, ὁ Χόγγ, μετὰ τρία ἢ τέσσαρα ἔτη ἐπισκεφθεὶς τὸν αὐτὸν τόπον, εἰκονίζει τὸ παλάτιον τοῦ Ἐμίρου σχεδὸν ἐπίσης ἐμφυχωμένον. Τὸ Καλέπι εἶχε τότε παραδοθῆναι εἰς τὸν Ἰβραήμ Πασσᾶν, μεθ' οὗ συνεμάχεται ὁ Ἐμίρης· εὐρῆκε δὲ ὁ εἰρημένος Ἀγγλος τὸ πρόσωπον ἐκτεταμένης τειρᾶς νεωστὶ ἀνεγεροθέντων στρατῶνων πλήρες στρατιωτῶν, μὲ στοίβας ὄπλων, στολῶν, καὶ σκευῶν, καὶ τῆδε κἀκεῖσε στρατοπεδευτικὴν πυρκαϊὰν ἀναπεφλεγμένην. Σμῆνῃ θεραπεόντων, στρατιωτῶν, καὶ χωρικῶν, μετ' ὀγκωδῶν ἐροδίων, σημαίων, καὶ στρατιωτικῆς μουσικῆς, παρίστανον θέαμα τερπνῶς πως συγκεχυμένον. Εἰς αὐλὴν τινα ἐνδοτέραν ἦσαν διακοσίοι ὄρεινοι ἐν φαιδρᾷ καὶ πεποικιλμένη στολῆ, μετὰ περιέργων ἐσκαλισμένων ὄπλων, τὰ ὁποία καὶ ἐπυροβόλουν κάποτε πρὸς τιμὴν τῆς ἡμέρας.

Ἀλλὰ καλῆτερον τῆς βαρβαρικῆς ταύτης μεγαλοπρεπειᾶς εἶναι τὸ βιομηχανικὸν πνεῦμα, τὸ χαρακτηριστικὸν τοὺς Δρούσους. Τὸ βαμβάκιον καὶ τὸ μεταξίον δίδουσιν εἰς αὐτοὺς ὠφέλιμον ἐνασχόλησιν. Εἰς τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ χωρία σχεδὸν πᾶσα οἰκογένεια ὑφαίνει βαμβάκερον ὕφασμα πρὸς οἰκιακὴν ἀνάλωσιν, χρησιμεῖον καὶ λευκὸν καὶ βεβαμμένον. Μέρος τοῦ μεταξίου ἐξάγεται διὰ τῆς Βηρυττοῦ. Αἱ πεδιάδες παράγουσι σῖτον καὶ ἄλλα γεννήματα, τὰ δὲ ὑψηλὰ μέρη τοῦ Λιβάνου εἶναι

* Ἀραβοτεύκτοι κίονες λέγονται ὅσοι ἔχουσι ζωγραφίας καὶ ἀρχιτεκτονικὰ ποικίλα κατ' Ἀραβικὸν τρόπον, συνιστάμενα εἰς διαφόρους περιπλοκὰς φύλλων καὶ ἄλλων φανταστῶν σχημάτων.

κατάλληλα πρὸς κτηνοτροφίαν. Ἡ φιλοπονία τοῦ ἀνθρώπου συντείνει πολὺ εἰς τὸ νὰ καθιστάνη καρποφόρον τὸ χῶμα. Ὅπουδῆποτε ὑπάρχει διάστημα γῆς εἴκοσι τετραγωνικῶν ποδῶν, σπείρεται κέγγρος καὶ ἄλλα εἶδη, καὶ ἐπὶ τῶν κατώφερειῶν, ὅπου εὐκόλως κατασύρουσι τὸ χῶμα αἱ βροχαί, κατασκευάζονται ἀναχώματα πρὸς ἐξομάλυνσιν τοῦ ἐδάφους. Ἐνταῦθα ἀκμάζουσιν ἡ ἄμπελος καὶ ἡ συκάμινος, ἡ συκῆ, καὶ ἄλλα διάφορα καρποφόρα δένδρα, ποτιζόμενα δι' αὐλάκων, αἵτινες ἄγουσι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων. Πανταχοῦ τοῦ Λιβάνου, ἐν ἐνὶ λόγῳ, βλέπει τις σημεῖα ἐπιμελοῦς καλλιέργειας, καὶ τερπνὰ μαρτύρια λιτῆς εὐζωίας.

Ἡ πρωτεύουσα τῶν Δρούσων, Δεῖρ-Ἐλ-Καμάρ, εἶναι τοποθετημένη ἐν ὠραία κοιλάδι, κατὰ τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ Λιβάνου, ὅπου τὸ ὄρος κλίνει πρὸς τὴν Μεσόγειον ἀρίσταται δὲ τῆς παραλλίας ὡς ἐννέα ὠρῶν ὁρόμον, νοτιοανατολικῶς τῆς Βηρυττοῦ. Περιέχει 700 ἢ 800 οἴκους, καὶ ὁμοιάζει Ἰταλικὴν κωμόπολιν δευτέρου βαθμοῦ. Αἱ οἰκίαι εἶναι κατεσκευασμέναι ἀπὸ λάσπην, ἐκάστη δὲ οἰκογένεια κατέχει ἐν ἡ τὸ πολὺ δύο δωμάτια. Οἱ κάτοικοι διάγουσι τὸν βίον ἐν ἀνέσει, ἀλλὰ δὲν εἶναι πλούσιοι. Εἰς τινὰ μέρη τῆς χώρας τῶν Δρούσων, αἱ οἰκίαι κτίζονται ὅλως διόλου ἀπὸ ἀκατεργάστους λίθους, χωρὶς οὔτε κομμάτιον ξύλου. Αἱ εἰς Δεῖρ-Ἐλ-Καμάρ ὀλίγον ἀρμόζουσιν εἰς τὴν ψυχρὰν καὶ βροχερὰν ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ἐνταῦθα ἐμποροῦμεν νὰ προσθέσωμεν τὸν ἐπόμενον πίνακα τῶν κατοίκων τῆς Συρίας, διηρημένων κατὰ θρησκείας·

Μουσουλμάνοι	565,000
Γραικοὶ Ὀρθόδοξοι	240,000
Μαρονῖται	180,000
Γραικοὶ Παπισταὶ	40,000
Δρούσοι	100,000
Ἰουδαῖοι	30,000
Μεταουαλῆδες	25,000
Ἀνσαιρηδες καὶ Ἰσμαηλῆδες	200,000
Ἀρμένιοι καὶ ἄλλαι αἰρέσεις	20,000
	1400,000

Οἱ Ἀνσαιρηδες καὶ οἱ Ἰσμαηλῆδες δὲν πρεσβεύουσιν αὐτὸν τὸν Μωαμεθανισμόν, οὔτε τὸν Χριστιανισμόν· κατοικοῦσι δὲ τὴν πρὸς βορρᾶν τῆς Τριπόλεως μεγάλην καὶ καρποφόρον χώραν, ἐκτεινόμενοι ἐπὶ ὄρεων τε καὶ πεδιάδων. Οἱ Ἰσμαηλῆδες εἶναι ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, κατοικοῦντες ἐν τῷ μέσῳ τῶν Ἀνσαιρηδῶν· νομίζονται δὲ λείψαλα τῶν Ἀσασσῖνων, περὶ ὧν ἴδε Ἀποθ. Τόμ. δ'. Σελ. 29—31, 37—38.

Οἱ Μεταουαλῆδες εἶναι Σῖται, ἢ ὄπαδοι τοῦ Ἀλῆ·

τούτων ἡ αἵρεσις εἶναι ἀσήμαντος εἰς τὴν Συρίαν, παραβαλλομένη πρὸς τὴν ἄλλην Μουσουλμανικὴν αἵρεσιν, τοὺς Σουννίτας ἢ ὄπαδους τοῦ Ὁμάρ. (Ἴδε Σημείωσιν εἰς Σελ. 44 τοῦ παρόντος Ἀριθμοῦ.)

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ.

[Συνέχεια καὶ τέλος. Ἴδε σελ. 17—20.]

Ἡ ἈΚΡΟΠΟΛΙΣ, ἥτοι τὸ ἀρχαῖον Κεκρόπιον φρούριον, εἶναι βράχος ἀποτόμως ἀνυψούμενος ἐκ τῆς πεδιάδος, φύσει κρημνώδεις ἔχων τὰς πλευράς, ἐκτὸς κατὰ τὴν πρὸς δυσμὰς ἄκραν· τὸ μέγιστον μῆκος αὐτοῦ εἶναι περίπου 1200, τὸ δὲ μέγιστον πλάτος περίπου 550 ποδῶν. Πρὶν δὲ συντόμως περιγράψωμεν τὰς οἰκοδομὰς, τὰς ἐπὶ τοῦ ἰσοπέδου τῆς Ἀκροπόλεως, πρέπει νὰ σημειώσωμεν τὰς ἀμέσως περὶ τὴν βᾶσιν αὐτῆς τοποθετημένας.

Κατὰ τὴν βᾶσιν, πρὸς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν, νοτίως ἐκ τῆς νομιζομένης τοποθεσίας τοῦ Πρυτανείου, πιθανὸν ὅτι ἐξετείνετο ἡ ὁδὸς ἢ παρὰ τοῦ Πausανίου καλουμένη Τρίποδες (Α. 20). Ἡ ὁδὸς ἢ συνοικία αὕτη ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τινων ναῶν ἢ οἰκοδομῶν, ἐφ' ὧν ἴσταντο τρίποδες, πρὸς ἀνάμνησιν τῶν νικῶν ὅσας εἶχον κερδήσειν οἱ χορηγοὶ ἐν τῷ γειτονικῷ θεάτρῳ. Τὸ μέγα Διονυσιακὸν θέατρον, ὁ τόπος τῶν δραματικῶν παραστάσεων, ἔκειτο ἐπὶ τῆς μεσημβρινοανατολικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως· τὸ ἐνδοτερον κύρτωμα ἦτο λελατομημένον ἐν τῇ πέτρᾳ, τὸ δὲ μέρος τὸ εἰς τὴν πεδιάδα ἐξέχον ἦτο κτιστόν. «Ἐν δὲ τῇ κορυφῇ τοῦ θεάτρου,» λέγει ὁ Πausανίας, «σπήλαιόν ἐστιν ἐν ταῖς πέτραις ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν.» (Πaus. Α. 21.) Τὸ σπήλαιον τοῦτο ὁ Θράσυλλος, νικηφόρος τις χορηγός, μετέτρεψεν εἰς ναῖσκον (π. Χρ. 320.) Γενναῖόν τι καθήμενον σχῆμα, κολοσσαίου μεγέθους, τὴν σήμερον κοινῶς καλούμενον τὸ ἀγαλμα τοῦ Διονύσου, τεθειμένον δὲ ποτε ἐπὶ τῆς στεφάνης τοῦ ναύσκου, εὐρίσκειται νῦν εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον. Χαλκοῦν τι νόμισμα, ὡσαύτως ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ, παρίστανει τὸ ἐνδοτερον τοῦ θεάτρου, εἰκονίζον διακεκριμένως τὰς ἐδρας τῶν θεατῶν, ὅμοῦ καὶ τὰ σπήλαια (διότι ὑπάρχουσι διάφορα) τὰ ὑπὸ τὸ νότιον τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως· ὑπεράνω δὲ τούτων δεικνύει ἀνυψούμενον τὸν Παρθενῶνα, καὶ ἄλλας οἰκοδομὰς ἰσταμένας ἐπὶ τοῦ ἰσοπέδου τοῦ βράχου.

Αἱ διαστάσεις τοῦ θεάτρου τούτου εἶναι μὲν ἀδύνατον νὰ ἐξακριβωθῶσι τὴν σήμερον· ἀλλ' ἀσφαλῶς ἐμποροῦμεν νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἦτον εὐρυχωρότατον. Ὁ Δικαίταρχος ἀναφέρει μετὰ θαυμασμοῦ τὴν καλλονὴν του.

Πρὸς τὸ νοτιοδυτικὸν τῆς Ἀκροπόλεως εὐρίσκειται ἡ τοποθεσία τοῦ ᾠδείου, ἢ τοῦ Μουσικοῦ Θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, ὅστις ὠνόμασεν αὐτὸ τὸ Θέατρον τῆς Ῥηγιλλῆς, εἰς μνήμην τῆς ἀποθανούσης συζύγου του. Τὸ λαμπρὸν τοῦτο μνημεῖον τῆς μεγαλοδορίας ἰδιωτεύοντος ἀτόμου ἀνηγέρθη τὴν δευτέραν ἀπὸ Χρ. ἑκατονταετηρίδα, καὶ ἦτο τὸ περικαλλέστατον τῶν ἐν Ἑλλάδι οἰκοδομῶν τοῦ εἶδους τούτου.

Τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Πανός, μετὰ τῆς μικρᾶς πηγῆς, περιγραφόμενον ὑπὸ τοῦ Πausanίου (Α. 28) ὡς ἐγγὺς τῶν Προπυλαίων, εὐρίσκειται εἰς τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ πλησίον τινῶν βαθμίδων, αἵτινες ἤγον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἐκ τοῦ βορείου μέρους τῶν Ἀθηνῶν.

Εἰς τὴν δυτικὴν ἐσχατιὰν τῆς Ἀκροπόλεως, ὁπόθεν μόνον εἶναι προσιτὴ, ᾠκοδομήθησαν ἐπὶ Περικλέους τὰ Προπύλαια, ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος Μνησιχλέους, ἐν διαστήματι μιᾶς πενταετηρίδος, 437—432 πρ. Χρ. Τὸ κύριον μέρος τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι μεγάλη αἶθουσα ἐξάστυλος ἀμφιπρόστυλος,* Δωρίου κατασκευῆς, ἔχουσα ἐντὸς ἐξ ἰωνικῶν κίονας εἰς δύο σειρὰς, οἵτινες ἀνέχουσι τὰς λιθίνας δοκοὺς (24 ποδῶν) τῆς θαυμαστῆς καὶ μὲ πολλὰς γραπτὰς ποικιλίας ἐστολισμένης ὀροφῆς. Ἡ αἶθουσα αὕτη, ἐν ἣ ἀνέκειντο διάφορα ἀναθήματα καὶ ἀγάλματα, ἄγει ἐπὶ μεσότοιχον πεντάπυλον, μεθ' ὃ ἡ δευτέρα ἐξάστυλος πρόστασις. Ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου εἶναι προβεβλημένα δύο πτέρυγες, καθὼς τὰ πτερὰ ἢ οἱ πυλῶνες τῶν κατ' Αἴγυπτον ναῶν, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρὸς βορρᾶν ἦτο μὲ ζωγραφίας κεκοσμημένη, ἐν δὲ τῇ νοτίῳ διέτριβον οἱ πυλωροὶ ἢ οἱ ἀκροφύλακες. Τὸ περικαλλές τοῦτο κτίσμα ὑπέφερε μεγίστην βλάβην, ἀποθ' αἱ Ἀθηναὶ ὑπέπεσον εἰς τὴν Τουρκικὴν ἀρχὴν. Μέγα μέρος τῆς τῶν Προπυλαίων ἀνατολικῆς πλευρᾶς κατεστράφη, περὶ τὸ 1656, δι' ἐκρήξεις πυρίτιδος, ἧτις συνέβη κατὰ τὸ μέρος τὸ μετὰ τὸ πεντάπυλον μέσοτοιχου καὶ τοῦ δυτικοῦ μετώπου. Ὁ Σπὸν περιγράφει τὸ δυτικὸν μέτωπον, μετὰ τοῦ ἀετώματος καὶ τῶν ἰωνικῶν κίωνων τῆς αἰθούσης, ὡς ὑπάρχον ἐν ἔτει 1676.

* Πρόστυλος οἰκοδομὴ λέγεται ἡ ἔχουσα κίονας μόνον κατὰ μέτωπον ἀμφιπρόστυλος, ἢ ἔχουσα κίονας εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀκρὰς περίπτερος, ἢ ἔχουσα κίονας καὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἀκρὰς καὶ εἰς ἀμφοτέρας τὰς πλευρὰς. Τὸ κύριον μέρος τῶν Προπυλαίων, λόγου χάριν, εἶναι μεγάλη αἶθουσα ἐξ ἄστυλος ἀμφιπρόστυλος· τουτέστιν, ἔχει ἐξ κίωνας εἰς τὸ ἐν ἄκρον, καὶ ἐξ εἰς τὸ ἄλλο. Ὁ Περικλέους καλεῖται ναὸς περίπτερος· διότι ἔχει κίονας κατ' ὅλα, καὶ τὰ τέσσαρα μέρη, καὶ ὀκτάστυλος, διότι ἔχει ὀκτὼ κίονας κατ' ἕκαστον ἄκρον αὐτοῦ.

ἀλλὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ δυτικοῦ μετώπου λείπει νῦν ἐξ ὀλοκλήρου.

Ὁ Παρθενὼν ἀνηγέρθη ἐπὶ Περικλέους 438 π. Χρ. Οἱ ἀρχιτέκτονες ἦσαν Καλλιμάχης καὶ Ἰκτίνος, ἐπιστάτης δὲ τῶν ἔργων καὶ τῶν γλυφῶν ἐκτελεστῆς ὁ Φειδίας. Ὁ ναὸς οὗτος ἐκρίθη πάντοτε τὸ μάλιστα ἐπεξεργασμένον παράδειγμα τοῦ Ἑλληνικοῦ Δωρίου κόσμου, καὶ ἐν τῶν ἀρίστων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ μεγαλοπρέπεια ὅμως αὐτοῦ δὲν προήρχετο διόλου ἀπὸ τὰς ἐκτάκτους διαστάσεις του, ἐπειδὴ κατὰ τὸ μέγεθος ὑπερβαίνουσιν αὐτὸν πολλαὶ ἄλλαι οἰκοδομαί, νεώτεραι καὶ ἀρχαίαι· τὸ ἔσχατον μῆκος αὐτοῦ εἶναι μόνον 227 ποδῶν, τὸ πλάτος 101, τὸ δὲ ὕψος 66· τὸ ἐνδότερον τοῦ σηκοῦ εἶναι μόνον 145½ ποδῶν τὸ μῆκος, καὶ 63½ ποδῶν τὸ πλάτος. Τεχνικῶς περιγραφόμενος ὁ ναὸς οὗτος λέγεται περίπτερος ὀκτάστυλος, τουτέστιν εἶχε κίονας κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ κατ' ἀμφοτέρας τὰς ἀκρὰς, δηλ. ὀκτὼ ὑπὸ ἕκαστον ἀέτωμα, καὶ 15 κατ' ἕκαστην πλευρὰν, μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐν ταῖς γωνίαις τεσσάρων ὅλων ὁμοῦ 46. Ἐκτὸς τῶν ἐξωτερῶν τούτων κίωνων, ἦτο καὶ σειρά ἐνδοτέρων κίωνων, ἐξ κατ' ἕκαστον μέτωπον τοῦ σηκοῦ. Ὁ σηκὸς ἐχωρίζετο εἰς δύο οἰκήματα, τὸν ὀπισθόδομον πρὸς δυσμὰς, ἐν ᾧ τέσσαρες κίονες, καὶ τὸν πρόναον (τὸ κυρίως ἑκατόμπεδον) πρὸς ἀνατολάς, ἐν ᾧ ἴστατο τὸ χρυσελεφάντινον ἀγαλμα τῆς θεᾶς. Ὁ πρόναος ἦτον ὑπαίθριος, περιεκυκλοῦτο δὲ κατὰ τὰ τρία πλευρὰ ὑπὸ κίωνων, 16 τὸν ἀριθμὸν. Ἀλλὰ τὸ μέρος τοῦτο τῆς οἰκοδομῆς ἐκλονήθη τοσοῦτον δι' ἐκρήξεις ἐν ἔτει 1687, (διότι οἱ Τούρκοι μετεχειρίζοντο αὐτὸ ὡς ἀποθήκην πυρίτιδος, κατ' ὃν καιρὸν οἱ Βενετοὶ ἐπολιόρκησαν τὰς Ἀθήνας), ὥστε τὸ πρῶτον σχέδιον αὐτοῦ γνωρίζεται νῦν μόνον ἐξ εἰκασίας· ἐκτὸς δὲ τούτου, τὸ ἐνδότερον τοῦ ναοῦ εἶχε βλασθῆ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον, μετασχηματισθὲν πρῶτον μὲν εἰς Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ἔπειτα δὲ εἰς Τουρκικὴν τέμενος. Καὶ εἰς τὴν παρούσαν ὅμως κατάστασιν, κατεσπαρραγμένος καὶ ἡρειπωμένος, θαυμάζεται ὑπὸ πάντων τῶν περιηγητῶν καὶ τεχνιτῶν ὅσοι ἐθεώρησαν αὐτόν· τινὲς μάλιστα ἐλάλησαν περὶ αὐτοῦ μὲ ὄρους ἐνθουσιασμοῦ, οἵτινες φαίνονται ὑπερβολικοί. Λέγουσιν ὅτι καὶ ὅσον μέρος ἐξ αὐτοῦ διεσώθη ὑπερβαίνει παραπολύ τὴν ἐκ περιγραφῶν ἢ ἰχνογραφικῶν λαμβανομένην ἰδέαν, καὶ ὅτι φαίνεται πολὺ μεγαλύτερος παρ' ὅσον πραγματικῶς εἶναι. Τῶνόντι, ὁποῖος τὴν ἀρχὴν κατεσκευάσθη, ἦτον ἀναντιρρόητος ἐξαισιώτατος, κάμνων δυσεξάλειπτον ἐντύπωσιν εἰς τὸν θεατῆν. Τὸ

οικοδόμημα, κατ' ἑαυτὸ, ἄνευ τῶν πλεονεκτημάτων τῆς τοποθεσίας, τοῦ κλίματος, κτλ., διεκρίνετο ὑπὸ τῆς καλλονῆς τῶν μαρμάρων, τῆς μεγαλοπρεπείας τοῦ σχεδίου, καὶ τοῦ ἐντελοῦς τῆς κατεργασίας· ταῦτα δὲ τὰ ἀρχιτεκτονικὰ προτερήματα συνῴδουσιν αἱ ὑπερφυεῖς γλυφαί, αἱ τόσον ἀφθόνως ἐπιδεικνύμεναι εἰς τὰ ἀετώματα, τὰς μετόπας, καὶ τὴν ζωφύρον τὴν κατὰ τὸ ἐξώτερον τοῦ σηκοῦ, καὶ προσέτι οἱ ζωγραφικοὶ στολισμοί, καὶ τὰ ὀρειχάλκινα κοσμήματα. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν γλυφῶν τῆς οἰκοδομῆς ἀφῆρσεν ὁ Ἄγγλος Λόρδος Ἐλγίνος, μετὰ τὸ 1801 καὶ 1812, πρέσβυς ὢν τότε παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ αὐλῇ· κατηγορήθη δὲ τὰ μέγιστα διὰ τοῦτο, ἀλλὰ τὴν σήμερον δικαιόνηται ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ἐπὶ τῷ λόγῳ, ὅτι τὰ λείψανα ταῦτα τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης ἐκινδύνευον νὰ καταστραφῶσιν ἐξ ὀλοκλήρου ὑπὸ τῶν κρατούντων. Τὰ Μάρμαρα ταῦτα τοῦ Ἐλγίνου, ὡς ὀνομάζονται, ἠγόρασεν ἐν ἔτει 1816 ἡ Ἀγγλικὴ κυβέρνησις, διὰ ψήφισματος τῆς Βουλῆς, ἀντὶ 35,000 Λιτρῶν Στερλινῶν· εὐρίσκονται δὲ νῦν ἀποτεθειμένα ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ, εἰς δωμάτιον ἐξεπὶτηδες οἰκοδομηθὲν. Τὸ χρυσελεφάντινον ἀγαλμα τῆς θεᾶς, ἰστάμενον, ὡς προείπομεν, εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τοῦ σηκοῦ, τὸν πρόναον, ἦτο 39 πόδας ὑψηλόν, ἔργον δὲ τοῦ Φειδίου. Ὁ ἐπ' αὐτοῦ χρυσοῦς συνεποσοῦτο κατὰ μὲν τὸν Θουκυδίδην εἰς 40 τάλαντα, κατὰ δὲ τὸν Φιλόχορον εἰς 44 τάλαντα, ἢ περίπου 120,000 λιτρῶν στερλινῶν· ἀφῆρηθη ὅμως ὑπὸ τοῦ Λαχάρου περὶ τὰ 130 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους.

Ἐκ τῶν ἄλλων ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως λειψάνων ἀξιολογώτερον εἶναι τὸ Ἐρέχθειον, συγκείμενον ἐκ διαφόρων μερῶν, προφανέστατα δὲ διασώζον ἰχνη Αἰγυπτιακῆς ἐπιρροῆς. Τὴν ἀρχὴν ἦτον ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως Ἐρεχθέως, ὅστις κατὰ τὴν Αἰγυπτιακὴν τριαδολογίαν ἐνομιζέτο υἱὸς Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς, καὶ διὰ τοῦτο ἐνταυτῷ ἦτον ἀριερωμένον εἰς τὴν Ἀθηνᾶν. Περιεῖχε δὲ, καθὼς τὰ κατ' Αἴγυπτον ἀνάκτορα, καὶ τοὺς τάφους τοῦ Κέκροπος καὶ τοῦ Ἐρεχθέως, μὲ τὴν ἱερὰν ἐλαίαν, τὴν θάλασσαν τὴν Ἐρεχθίδα, καὶ πλείστους ἄλλους ἄλλων θεῶν βωμούς. Διὰ τοῦτο καὶ μετὰ τὸν ἐπὶ Ξέρξου ἐμπρησμὸν διετηρήθη καὶ τὸ ἀρχαῖον ἀνώμαλον καὶ Αἰγυπτιακὸν διάγραμμα τῆς κατασκευῆς. Εἶναι δὲ ναὸς διπλοῦς, συνιστάμενος ἐκ τοῦ κυρίως Ἐρεχθείου, καὶ τοῦ Πανδρόσιου ἢ ναοῦ τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς, ἔχων καὶ ὑπόγειον οἰκῆμα, καὶ τρεῖς προστάσεις ἢ στοὰς Ἰωνίου ἐργασίας. Ἐπὶ τοῦ πρὸς δυσμὰς τοῖχου εἶναι τέσσαρες ἡμικίονες, καὶ μετὰ αὐτῶν τρεῖς φωταγωγοὶ

(θυρίδες). Ἐπὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν προστάσεως ἀντὶ κίωνων ἦσαν ἐξ κόραι, τεχνικῶς λεγόμεναι Καρυάτιδες, ἐξ ὧν τὴν μὲν μετέφερον εἰς Ἀγγλίαν ὁ Λόρδος Ἐλγίνος· ἡ δὲ λείπει πρὸ πολλοῦ. Ἡ στοὰ, ἡ ἀγοῦσα εἰς τὸ Πανδρόσιον, ἦτο τετραστάυλος ψευδοδίπτερος· ἡ δὲ εἰς τὸ Ἐρέχθειον, ἐξάστυλος. Ἡ κατεργασία ὅλου τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι ἐντελεστάτη.

Ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλων μικροτέρων οἰκοδομῶν, αἵτινες ἐκόσμουσαν τὴν Ἀκρόπολιν, περιεῖχε καὶ πλείστα ἀγάλματα, ἀνδριάντας, καὶ ἄλλα τεχνουργήματα, τὰ μὲν κολοσσαίου μεγέθους, τὰ δὲ ἐξαισίαν ἔχοντα καλλονῆν. Τὸ ὀρειχάλκινον κολοσσαῖον ἀγαλμα Ἀθηνᾶς τῆς Προμάχου, ἔργον τοῦ Φειδίου, ἦτον ὁρατὸν εἰς τοὺς ἀπὸ τὴν ἀκρὰν τοῦ Σουνίου προσπλέοντας εἰς τὰς Ἀθήνας· «ταύτης τῆς Ἀθηνᾶς,» λέγει ὁ Πausanίας, «ἡ τοῦ ὀράτος αἰγμῆ καὶ ὁ λόφος τοῦ κράτους ἀπὸ Σουνίου προσπλεύουσιν ἐστὶν ἤδη σύνοπτα.»

Τὴν δυτικὴν ἐσχατιὰν τῆς Ἀκροπόλεως ὑπεράσπιζον τὰ Προπύλαια· τὸ δὲ λοιπὸν μέρος περιεκύκλου ὄχυρον τεῖχος, κατὰ μὲν τὴν βόρειον πλευρὰν καλούμενον Πελασγικόν, διότι ᾠκοδομήθη ὑπὸ τῶν Πελασγῶν, κατὰ δὲ τὴν νότιον Κιμωνίον, διότι ἐκτίσθη ἢ μετεκτίσθη καὶ ὄχυρώθη ὑπὸ τοῦ Κίμωνος. Πλησίον τοῦ τεῖχους τούτου, ὡς λέγει ὁ Πausanίας, παριστάνοντο οἱ πόλεμοι τῶν γιγάντων, ἢ πρὸς τὰς Ἀμαζόνας μάχη τῶν Ἀθηναίων, ἢ ἐν Μαραθῶνι μάχη, καὶ ἡ ἐν Μυσίᾳ ἦττα τῶν Γαλατῶν ὑπὸ Ἀττάλου τοῦ πρώτου.

Ἀπὸ τὰς ἄλλας μεγάλας διαίρεσεις τῶν Ἀθηνῶν, αἵτινες φαίνονται ἰκανῶς ἐξηκριβωμένοι, ὡς ἀξιωτέρας μνήμης ἀναφέρομεν τὸν ἐνδότερον Κεραμεικόν, παρακείμενον εἰς τὸ Δίπυλον, ἐν ταῖς τεύχεσι τὴν Παλαιὰν Ἀγορὰν, εἰς τὸ περίεξ τοῦ Ἀρείου Πάγου κοίλωμα· τὴν Νέαν Ἀγορὰν, κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως, ὁ πυλὼν τῆς ὁποίας, ὡς ἤδη παρετηρήσαμεν, καὶ τρεῖς ἐπιγραφαί, σώζονται ἀκόμη· καὶ αἱ Λίμναι, χαμηλὸν καὶ τὴν ἀρχὴν ἐλῶδες μέρος τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου περιεῖχε τὸ Ληναῖον, ἢ ὁ ναὸς τοῦ Βάκχου. Τὸ ἔσχατον τοῦτο μέρος τῶν Ἀθηνῶν ἐλογίζετο πάντοτε ὑποδεέστερον κατὰ τὴν ὑγιεινότητα τοῦ πρὸς ἄρκτον τῆς Ἀκροπόλεως.

Αἱ ἀπὸ τοῦ 1833 γινόμεναι ἀνασκευαὶ καὶ εἰς τὴν κάτω πόλιν καὶ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἤδη ἔφεραν εἰς φῶς κλάσματα τινὰ τῶν ἀρχαίων ἀριστουργημάτων· καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι, προϊόντος τοῦ χρόνου καὶ τῶν νέων Ἀθηνῶν οἰκοδομουμένων, καὶ ταῦτα θέλουσιν αὐξήθῃ, καὶ προσδιορισθῇ τοποθεσίαι τινὲς μέχρι τοῦ νῦν ἀβέβαιαι.

ΤΑ ΝΕΑ ΦΡΕΝΟΚΟΜΕΙΑ.

ΚΑΙ άλλο άρθρον κατεχωρήσαμεν εις τὴν Ἀποθήκην περὶ τῶν Νέων Φρενοκομείων· ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι τόσον σπουδαία, ἢ παρ' ἡμῖν μεταχειρίσις τῶν φρενοβλαβῶν τόσον ἐλεεινὴ, τόσον βλαβερὰ, τόσον ἀπάνθρωπος, ὥστε μᾶς φαίνεται ἀναγκαιότατον νὰ διευθύνωμεν καὶ πάλιν τὴν προσοχὴν τοῦ δημοσίου εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν περιποιούνται νῦν τοὺς μανιακοὺς τὰ πεφωτισμένα ἔθνη. Ὡς παράδειγμα λαμβάνομεν τὸ ἐν Χάνουελλ (τῆς Ἀγγλίας) Φρενοκομείον τῶν Πενήτων.

Ἄς υποθέσωμεν ὅτι φρενοβλαβῆς τις ἤδη μέλλει νὰ εἰσεέλθῃ εἰς τὸ Χάνουελλ· προσέρχεται εἰς αὐτὸ πεφοβισμένος, διότι οἱ μανιακοὶ τρέμουσι τὸν περιορισμὸν, ὡς καὶ ὁ λοιπὸς κόσμος. Ἀλλὰ βλέπει εὐρύχωρον οἶκον, ἰλαρὰν ἔχοντα πρόσοψιν, ἰστάμενον ἐπὶ τῆς κατωφερείας ὑψώματός τινος ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἰδίων αὐτοῦ τερπνῶν ἀγροκηπίων. Διαβαίνων ταῦτα, βλέπει διαφόρους ὁμοιοπαθεῖς καταχινωμένους εἰς τὸ σκάπτειν ἢ σκαλίζειν τὸ χῶμα, ψαλιδίειν τὰ φυτὰ, κλπ. Ἐμβαίνει, τέλος, εἰς τὴν οἰκοδομήν· ὁ δὲ προεστὼς ἐρωτᾷ καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς φίλους του περὶ τῆς ἀσθενείας, τῆς διαγωγῆς, τῶν ἐπιρροπειῶν του, κλπ., ὥστε νὰ θέσῃ αὐτὸν εἰς τὸ τμήμα, ὅπου εὐρίσκονται οἱ μ' αὐτὸν ὁμοιότεροι. Γυμνοῦται ἐπομένως, καθαρίζεται ἐντελῶς, καὶ ἐνδύεται τὰ ἀναπαυτικὰ φορέματα τοῦ φρενοκομείου. Ἐξετάζεται μετὰ ταῦτα ὑπὸ τοῦ χειρουργοῦ, καὶ, ἂν ἡ χρεῖα τὸ καλῆ, ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ, μὲ σκοπὸν θεραπευτικῆς περιποιήσεως. Ἐὰν μὲν τὸ πάθος αὐτοῦ ἦναι ὀλίγου καιροῦ, ἢ ἴσως ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐνεργεῖται μετ' οὐ πολὺ, καὶ σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος (ἐξ 100 τοιούτων, παραδείγματος χάριν, 90 θεραπεύονται εἰς τὸ Χάνουελλ)· ἀλλ' ἔὰν τὸ πάθος ἦναι πολυχρόνιον, τοιαύτη θέλει εἶσθαι καὶ ἡ ἴασις. Προσκαλεῖται ἐπομένως ὁ πάσχων νὰ δοθῇ εἰς ἔργον τι, καὶ νὰ γένη κατὰ πάντα μέλος τῆς οἰκογενείας. Δεικνύουσιν εἰς αὐτὸν τοὺς κτίστας, λεπτουργοὺς, κασιτερουργοὺς, σιδηρουργοὺς, ὑποδηματοποιοὺς, ράπτας, σχοινοπλόκους, καδοποιοὺς, κλπ., ἅπαντας ἐνησχολημένους εἰς τὰ ἐργαστήριά των. Ἄν δὲν δύναται νὰ βοηθήσῃ εἰς τινὰ τούτων, ἔχουσι τοὺς κήπους καὶ τοὺς ἀγρούς, ὅπου βεβαίως ἐμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ. Ἀλλ' ἴσως εἶναι ὀκνηρὸς ἢ διεστραμμένος, καὶ δὲν θέλει νὰ ἐργάζεται· ἔστω, τὰ τοιαῦτα εἶναι ἀναπόφευκτα· καὶ πρέπει ἐλευθέρως νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ὁ Δόκτωρ Ἑλλίς, πρῶτον διευθυντῆς τοῦ ἐν Χάνουελλ καταστήματος, ἤναγκάζετο ἕνωσε νὰ προστρέχῃ εἰς τὸ ἔσχατον μέτρον—τὸ τῆς βίας, φαντάζεται ἴσως ὁ ἀναγνώ-

στης; οὐχι, οὐχι,—ἀλλ' εἰς τὸ τῆς δωροδοκίας, εἰς μικρὸν τι φιλοδώρημα, ὡς ὀλίγον καπνὸν, ζῦθον, τεί, ἢ ἄλλο τι πολυπόθητον, καὶ τοῦτο ταχέως μετέβαλλε τὴν ἀπόφασιν τοῦ φρενοβλαβοῦς. Οὕτω δὲ δυνάμεθα ἐν παρόδῳ νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἀπὸ 612, οἵτινες πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἦσαν περιορισμένοι εἰς τὸ Χάνουελλ, 452 ἐνησχολοῦντο καθ' ἡμέραν· οἱ δὲ λοιποὶ ἦσαν κατὰ τὸ πλεῖστον μέρος ἀνίσχυροι, ἢ ἀνίκανοι πρὸς οἰανδήποτε ἐργασίαν. Ὁ πάσχων βλέπει ἑαυτὸν εἰς νέαν καὶ ἀλλόκοτον θέσιν· ἀλλ' αἱ φιλάνθρωποι περιποιήσεις τῶν ἐπιστατῶν ἀφαιροῦσι πᾶσαν δυσἀρέσκειαν. Τὰ δωμάτια, ὅπου κοιμάται, τρώγει, ἢ ἐργάζεται, εἶναι φωτεινά, ἀερώδη, θερμά, καὶ ἀναπαυτικά· βλέπει τὸν χειρουργὸν καὶ ἱατρὸν τοῦ καταστήματος περιερχομένους καθ' ἑκάστην, καὶ ἐρευνῶντας περὶ τῆς ὑγείας καὶ ἀναπαύσεως ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν συντρόφων του· ἂν ἐργάζεται εἰς τὸ ὑπαιθρον, φέρεται πρὸς αὐτὸν ποτήριον ζυθοῦ μετὰ τὸ προγεύματος καὶ τοῦ γεύματος, καὶ ἄλλο πάλιν μετὰ τὸ γεύματος καὶ τοῦ δείπνου· πάντοτε λαλοῦσι πρὸς αὐτὸν φιλοφρόνως· καὶ ποτὲ οὐδ' ἐξ ἀπροσεξίας, πολὺ δὲ ἤττον ἐκ προμελέτης, δὲν προσκρούουσιν εἰς τὰ αἰσθήματά του· εἰς τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως παίζει τὸ ζατρίκιον, ἢ τοὺς πεσσούς, κλπ., κλπ., ἢ καταφεύγει εἰς τὴν βιβλιοθήκην, ὅπου εὐρίσκει περιοδικὰ συγγράμματα, βίους, ἔδοιπορικὰ, καὶ ἱστορίας ἀξιολόγους· λαμβάνει πρὸς τούτοις τὴν εὐχαρίστησιν ν' ἀκούῃ ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος μουσικὴν τινὰ συμφωνίαν, βοηθουμένην ὑπὸ ἐξαιρέτου ὀργάνου· ἀκόμη δὲ καὶ τὴν Κυριακὴν, καθ' ἣν ἡμέραν οἱ πάσχοντες εἶναι ἤττον εὐχαριστημένοι καὶ μᾶλλον δυσάγωγοι, διὰ τὴν ἔλθειν τῆς συνήθους ἐνασχολήσεως, γίνεται μετὰ τὴν μεσημβριανὴν ἢ ψαλτικὴ λεγομένη συνέλευσις, ὅπου ἅπαντες οἱ τοῦ φρενοκομείου μανθάνουν, ἢ τοῦλάχιστον προσπαθοῦν νὰ μάθωσι, τοὺς ὕμνους καὶ ψαλμοὺς, οἵτινες μέλλουν νὰ ψαλθῶσιν εἰς τὸν ἑσπερινόν· καὶ τελευταῖον, εἶναι καὶ ὁ ἑσπερινὸς αὐτός, καὶ ἄλλαι θρησκευτικαὶ ἀκολουθίαι, μεγάλην παραμυθίαν εἰς τοὺς φρενοβλαβεῖς παρέχουσαι· «αἱ παράφρονες,» λέγει ὁ Δόκτωρ Ἑλλίς, «ποθοῦσι τόσον νὰ συγνάζωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καλῶς ἐνδεδυμένοι, ὅσον αἱ σώφρονες ὅπου τὰ θέλωσι νὰ ἐπιδείξωσι νέον τινὰ καλλωπισμὸν· τὸ δὲ μᾶλλον ἀξιοσημείωτον, ἴστανται συνήθως μὲ εὐταξίαν καὶ εὐλάβειαν.»

Ἀλλ' ἔὰν ὁ πάσχων δεικνύῃ ἀγρίαν, βίαιαν διάθεσιν, δὲν προστρέγουσι τότε εἰς τὸν παλαιὸν τρόπον τῆς φυλακώσεως, τοῦ σκότους, καὶ τῶν ἀλύσεων; Ἄς ἀποκριθῇ ἡ σοφὴ Ἀγγλίς, κυρία Μαρ-

ΠΕΡΙ ΕΥΝΟΥΧΙΣΜΟΥ.

τινῶ, ἦτις ἐπεσκέφθη τὸ Χάνουελλ ἐν ἔτει 1834. Λέγει ὅτι ἐκ 566 πασχόντων, οἵτινες ἦσαν τότε ἐν τῷ φρενοκομείῳ, μόνον 10 ἦσαν κεχαλινωμένοι· ἢ δὲ χαλίνωσις αὐτῶν ἦτον ἀπλῶς ὁ περιορισμὸς τῶν βραχιόνων των ἐνῷ περιεπάτου μετὰ τῶν ἄλλων πασχόντων. Ἀλλ' ἀράγε δὲν ὑπάρχουν ἄλλοι τρόποι χαλίνωσεως; μάλιστα, φιλάνθρωπτατοι ὄμως· «ὦ, ὦ, ἐκβάλετέ με, ἐκβάλετέ με εἰς τὸ γεῦμα,» ἐθρηνολόγησε μία ἐν τῷ θαλάμῳ αὐτῆς, ἦτις εἶχε σταλθῆν ἐκεῖσε, διότι δὲν ἦτον «ἀρετὰ καλὰ» τὸ πρῶτ, ὥστε νὰ παρευρίσκηται εἰς τὰς ἀναναστροφάς. Ὁ τοῦ γεύματος προσκλητήριος κώδων εἶχε διεγείρειν ἐν αὐτῇ ἐπιθυμίαν νὰ ἐπιστρέφῃ εἰς τὰς συντρόφους τῆς. «Ἐκβάλετέ με, καὶ θέλω εἶσθαι ἡσυχος καὶ πραεῖα.» «Τὸ ὑπόσχεσαι;» ἦτον ἡ μόνη ἐρώτησις ὅτε ἠνεύχθησαν αἱ θύραι τῆς. Ἐν μιᾷ στιγμῇ διεσκέδασε τὰ ὀκρά τῆς, καθημέρωσε τὸ πρόσωπον, καὶ ἐβάδιεν εἰς τὸ ἐστιατόριον ὡς ἐπιτετιμημένον τέκνον. — Ὁ μανιακὸς σπανίως παραβαίνει τὸν λόγον του. — Ἀφοῦ δ' ἐπὶ τέλους ἀναλάβῃ ὁ πάσχων τὴν ποθουμένην ὑγίαν του, ἐξέρχεται τοῦ φρενοκομείου, ἐφωδιασμένος μὲ μικρὰν ἀργυρίου ποσότητα, ἦτις νὰ χρησιμεύσῃ εἰς αὐτὸν, ἕως νὰ εὕρῃ ἐνασχολήσιν, καὶ ν' ἀποκατασταθῇ ἐκ νέου εἰς τὴν προτέραν θέσιν του.

«Ἰσως ἐρωτηθῶμεν,» λέγει τις πρὸ μικροῦ ἀνήκων εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο, «τίνι τρόπῳ ἐμποδίζετε τὰς παρεκτροπὰς τῶν μανιακῶν; Τίνι τρόπῳ προφυλάττεσθε ἀπὸ ἀτυχήματα; Τίνι τρόπῳ ἐξασφαλίζετε τοὺς θεράποντας; Ἐν ἐνὶ λόγῳ, εἰς τὸν τῆς βίας τί μεταχειρίζεσθε; Τὴν ἀπόκρισιν ἐμποροῦμεν νὰ συγκεφαλαιώσωμεν εἰς ὀλίγας λέξεις, ὅγλ.—μεταχειρίζομεθα τακτοποίησιν, ἀγρυπνον καὶ ἀδιάλειπτον περιποίησιν τῶν ἀσθενῶν, εὐμένειαν, ἐνασχολήσιν, καὶ φροντίδα τῆς ὑγείας, καθαριότητος καὶ ἀναπαύσεώς των, καὶ τὴν παντελῆ ἀπουσίαν πάσης ἄλλης ἐνασχολήσεως τῶν θεραπόντων.»

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς νέας μεθόδου· ὁ δ' ἀρχαῖος τρόπος τοῦ μεταχειρίζεσθαι τοὺς φρενοβλαβεῖς (ὅστις κατὰ δυστυχίαν εἶναι ὁ μόνος γνωστὸς παρ' ἡμῖν), εἰς τί συνίσταται; εἰς σκότος, ἀλύσεις, καὶ μαστιγὰς, ψύχος, γυμνότητα, καὶ ἀκαθαρσίαν, περιφρόνησιν, ἀμέλειαν, παντελῆ μοναξίαν, ἢ ἐτι ἐπιβλαβεστέραν κοινωνίαν, καὶ ἔλα ἐν γένει τελειώνοντα εἰς βαθυτέραν, καὶ μᾶλλον ἐστερωμένην, καὶ φοβερωτέραν φάσιν τῆς νόσου, ἔὰν ἐν τῷ μεταξὺ πρόωρος θάνατος δὲν ἀφαρπᾷ τοὺς ταλαιπώρους.

Ἴδε καὶ Ἀποθ. Τόμ. ἑ, Σελ. 8—10.

ΑΠὸ τὴν Ἀσίαν ἤρχισεν ὁ εὐνουχισμός· οἱ ταλαιπώροι Αἰθίοπες αἰχμαλωτιζόμενοι εἰς πόλεμον εὐνουχίζοντο, καὶ ἐτάσσοντο εἰς τοὺς οἴκους τῶν Ἀσιανῶν δεσποτῶν, ἀξιοματικῶν, καὶ ἀπλῶς τῶν ὅσοι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ τρέφωσι πολλὰς γυναῖκας ἢ παλλακίδας, τῶν ὁποίων τὴν φυλακὴν ἐμπιστεύοντο εἰς εὐνούχους. Πολλάκις ὁ πόλεμος δὲν εἶχεν ἄλλην αἰτίαν πρὸς τὴν κατάκτησιν εἰρηνικῶν μικρῶν ἔθνων, ὡς ἦσαν μάλιστα οἱ Τρωγλοδοῦται. Ἡ εἰς τούτους ἐκστρατεία ὁμοιάζε τὴν εἰς τὰ ἀγρία θηρία κυνηγεσίαν. Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοὺς εὐνούχισον καὶ τοὺς ἐπωλοῦσαν, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην πραγματείαν. Εἰς τὴν συνήθειαν ταύτην ἀποβλέπει ὁ προφήτης Ἡσαίας (λθ'. 7.) ὅτε προλέγει εἰς τὸν βασιλέα Ἐζεκιάν ὅσα κακὰ ἐμελλε νὰ πάθῃ ἀπὸ τοὺς Βαβυλωνίους. «Καὶ ἀπὸ τῶν τέκνων σου ὧν γεννήσεις λήψονται, καὶ ποιήσουσι σπάδοντας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ βασιλέως τῶν Βαβυλωνίων.» Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἐζεκιὰς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς τῶν Ἰουδαίων ἔτρεφον εὐνούχους, μαθόντες ἀπὸ τοὺς ἔθνηκους δεσπότης, ὡς ἐδιδάχθησαν καὶ ἄλλα πολλὰ ὀλέθρια μαθήματα ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς. Αἱ ἑπτακόσαι γυναῖκες ἀργουσαι, καὶ παρὰ ταῦτα τριακόσαι παλλακαὶ τοῦ Σολομώντος (Βασιλ. Γ', ια', 3.) ἐχρηιάζοντο ἀναλόγως καὶ πολλοὺς εὐνούχους. Ἀπὸ τούτους πολλοὶ ἐπρόβαινον εἰς τὴν δύναμιν καὶ δόξαν, ὥστε νὰ κυβερνώσι τὰ ἐντὸς τοῦ δεσποτικοῦ παλατίου, καὶ νὰ δείχνωσι καὶ εἰς τὰ ἔξω τὴν ἐξουσίαν των, ὡς γίνεται ἐτι σήμερον εἰς τὰς Ἀσιανὰς αὐλάς. Τοιοῦτος εἶναι εἰς τοῦ Σουλτάνου τὴν αὐλὴν ὁ Ἀρχι-εunuχός, ὁ Τουρκιστὶ λεγόμενος Κι σ λ α ρ α γ ἄ ς, ὁποῖος ἦτον εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Φαραῶ ὁ Πεπεφρῆς.

Ἀφοῦ ἡ Ῥώμη, ἀπολέσασα τὴν ἐλευθερίαν τῆς, ὑπεζυγώθη εἰς δεσπότης αὐτοκράτορας, δὲν ἤργησε νὰ τοὺς ἴδη καὶ περικυκλωμένους ἀπὸ εὐνούχους. Οἱ διαδεξάμενοι τοὺς Ῥωμαίους Γραικορωμαῖοι αὐτοκράτορες, μολοντί Χριστιανοὶ, ἤγουν πρεσβευταὶ θρησκείας ἀποστρεφόμενης τοιαῦτα ἀσεβήματα, δὲν ἔπαυσαν ὅμως νὰ τρέφωσιν εὐνούχους, καὶ νὰ δεσπόζονται πολλάκις ἀπ' αὐτοὺς.

Οἱ εὐνούχοι καὶ παλαιὰ, ὡς καὶ σήμερον, ἐχρησίμευον ἀκόμη νὰ τέρπωσι τοὺς δεσπότης των τραγωδοῦντες μὲ τὴν κωνή των· διότι ὁ εὐνουχισμός, παρὰ τὰς πολλὰς ἄλλας σωματικὰς μεταβολὰς, μεταβάλλει καὶ τὴν φωνὴν των εἰς τὸ γυναικεῖον. Διὰ τοῦτο τὸ νόημα Ἀοιδὸς ἔγινε συνώνυμος τοῦ Εὐνούχου. Μάρτυς ὁ Ἡσύχιος· «Αοιδοὶ . . . εὐνούχοι.» καὶ «Αοιδός, ὠδός, κιθαρωδός, καὶ ὁ εὐνούχος, σπάδων» ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἰταλοὺς τὸ Musico συνώνυμῳ σχεδὸν μὲ τὸ Castrato. Οἱ Ἰταλοὶ μόνον ἀπὸ τὰ σημερινὰ πολιτι-

σμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης ἐφύλαξαν τὸν εὐνουχισμόν, διὰ τὰ ἔχουσι ψάλτας, χρησίμους ὄχι μόνον εἰς τὰ θέατρα, ἀλλὰ τὸ παραδοξότερον καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας των. Τὸ ἐπισημότερον δημόσιον ἐργαστήριον τοῦ εὐνουχισμοῦ τῶν ἀνάκων νηπιῶν ἦτον εἰς τὴν Νεάπολιν. Ἀλλὰ χάρις εἰς τοὺς Γάλλους! ἡ ἔφοδος αὐτῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν κατήργησε καὶ τὸν εὐνουχισμόν, ὡς καὶ πολλὰς ἄλλας ἀνομίας.

Οἱ εὐνοῦχοι κατεφρονήθησαν πάντοτε ἀπὸ τὴν κοινὴν δόξαν, ὡς φυσικὰ δειλοὶ, κακοήθεις καὶ πανουργοί, καθὼς καὶ τῶν ἐφάνησαν ὡσεπιπολύ. Δὲν πταίου ὅμως οἱ ταλαίπωροι αὐτοὶ, ἀλλ' οἱ τολμήσαντες νὰ βιάσωσι τὴν δομένην εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τὸν Δημιουργὸν φύσιν. Αὐτὴ ἡ κοινὴ παρὰ πάντων καταφρόνησις συνήργησε ἀκόμη νὰ τοὺς κάμη ἀληθῶς ἀξίους καταφρονήσεως. Ἄντι νὰ καταφρονῶνται, εἶχον δίκαιον νὰ προσμένωσιν ἔλεον καὶ συμπάθειαν.

Ἡ ἱστορία μᾶς ἐφύλαξε καὶ παραδείγματα, ἃν καὶ ὀλίγα, εὐνοῦχων ἐνδόξων κατὰ τὴν σωματικὴν καὶ κατὰ τὴν ψυχικὴν δύναμιν· τοιοῦτος ἐχρημάτισεν ὁ περιθόητος Ναρσῆς, στρατηγὸς τοῦ αυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, ὄχι ὑποδέστερος τοῦ Βελισαρίου· τοιοῦτος, μετὰ τρεῖς ἑκατονταετηρίδας, ὁ πολυμαθέστατος πατριάρχης Φώτιος. Παρατρέχω τὸν πολὺ ἀρχαιότερον καὶ πολὺ σοφώτερον τοῦ Φωτίου Ὠριγένην, ὅστις ἠμαύρωσε τὴν σοφίαν του, τολμήσας νὰ εὐνοῦχίσῃ αὐτὸς ἑαυτὸν, διότι ἐξήγγησε κακὰ τοῦ Εὐαγγελίου (Ματθ. ιθ'. 12) τὸ «Εἰσὶν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνοῦχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.»

[Ἐκ τῶν Ἀτάκτων τοῦ Κοραῆ.]

ΕΝΤΥΠΩΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΣΩΣ ΕΠΙ ΔΥΟ ΠΑΡΣΩΝ.*

Ὁ ΤΑΜΕΣΙΣ ἐξέστησεν ἡμᾶς διὰ τὸ ἀπειράριθμον τῶν εἰσερχομένων καὶ ἐξερχομένων ἀπ' αὐτοῦ πλοίων, καὶ διὰ τὰ ἀναβαίοντα καὶ καταβαίοντα ἀτμόπλοια· ἀδύνατον εἶναι νὰ μεταδώσωμεν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἰδέαν τινὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πλοίων καὶ τῆς καλλονῆς τοῦ θεάματος. Βλέπει τις ἀνθρακωφόρα καὶ ξυλοφόρα πλοῖα, ἐμπορικὰ παντὸς εἶδους, ἀτμόπλοια, καὶ ἄλλα πάμπολλα, πανταχόθεν τοῦ κόσμου, σπεύδοντα τρόπον τινὰ νὰ καταφύγωσιν εἰς ποταμὸν, ὅστις δὲν φαίνεται εἰμὴ βυάκιον παραβαλλόμενος μὲ τὸν Γάγγην καὶ τὸν Ἰνδόν, ἢ τοὺς ἐπιμεγαλύτερους ποταμοὺς τῆς Ἀμερικῆς. Μέγα θαῦμα καὶ δυσεξήγητον ἐφάνη κατὰ πρῶτον εἰς ἡμᾶς ὅτι τόπος μικρὸς καὶ ἀσήμαντος, ὅποῦ φαίνεται ἐπὶ τοῦ γεωγραφ-

φικοῦ πίνακος ἡ Ἀγγλία, δύναται νὰ ἐφελκῆ οὕτως εἰς ἑαυτὸν τοσαῦτα ἔθνη τοῦ κόσμου· καὶ ἠρωτούσαμεν ἡμᾶς αὐτοὺς, διὰ τί ἄραγε οἱ μεγαλοπρεπεῖς ἐκεῖνοι ποταμοὶ καὶ τόποι, οἱ φύσει πολὺ μᾶλλον εἰς τὸ ἐμπόριον κατὰλληλοι παρὰ τὴν Ἀγγλίαν, νὰ μὴ συγκαίονται τοσοῦτον; Ἀλλὰ στιγμιαία σκέψις ἐπληροφόρησεν ἡμᾶς περὶ τούτου· ἡ ἀπόκρισις ἐπαρουσιάσθη ἀφ' ἑαυτῆς· καὶ πρέπει νὰ εἰπωμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους ὁμογενεῖς, ὅτι τὸ αἷτιον τῆς ἐφελκῦσεως εἶναι ἡ τῶν Ἀγγλῶν ἐπιμονὴ, ἡ φιλοπονία καὶ ἡ ἐμπειρία των. Ποτὲ δὲν εὐχαριστοῦνται μὲ τι, ἂν δὲν τελειοποιήσωσιν αὐτὸ, ὀπόση καὶ ἂν ἤθελεν εἶσθαι ἡ πρὸς τούτο θυσία. Πάντοτε προθυμοῦνται νὰ δέχωνται βελτιώσεις, καὶ τοιοῦτοτρόπως ἐφθασαν εἰς τόσῃν ὑπεροχὴν καὶ ἀπέκτησαν τόσῃν φήμην διὰ τὰ χειροτεχνήματά των, ὥστε ὕλοι ἀκατέργαστοι μεταφέρονται ἐνταῦθα πανταχόθεν τοῦ κόσμου, ἵνα μετατραπῶσιν εἰς χρήσιμα πράγματα, ἃτινα ἐπομένως διανέμονται εἰς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην· ἐνῶ δ' ἄλλαι χῶραι ἐξηρκοῦντο εἰς ὅσα εἶχον, ἡ Ἀγγλία ἐπροσπάθει ν' αὐξήσῃ τοὺς πόρους τῆς. Πέντε μίλια ἐπι ἀφιστάμενοι τοῦ Λονδίνου, ἐξεπλάγημεν διὰ τὸ ἀπειράριθμον τῶν πλοίων, ἐκ τῆς ταπεινῆς λέμβου μέχρι τῶν καλλίστων καρabiών καὶ ἀτμοπλοίων παντὸς εἶδους. Τὰ ἀνθρακωφόρα ὑπερέβαινον τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἦσαν δὲ τὰ πλοῖα ἐγγὺς ἀλλήλων προσωρισμένα, καὶ ὁ ποταμὸς ἐφαίνετο σχεδὸν κεκαλυμμένος ὑπ' αὐτῶν· οἱ ἴστοι καὶ αἱ κεραῖαι ἔκαμνον αὐτὸν νὰ φαίνεται ἀπὸ μακρόθεν ὡς δάσος. Τῶντι, εὐρισκέτις πλοῖα πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης, Ἀσίας, Ἀφρικῆς, καὶ Ἀμερικῆς· πολυάριθμα δ' ἀτμόπλοια ὀρμῶσι κατὰ πᾶσαν διεύθυνσιν, πλήρη ἐπιβατῶν. Οὐδεὶς τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν δύναται νὰ σχηματίσῃ ἀνάλογόν τινα ἰδέαν τοῦ θαυμασίου τούτου ποταμοῦ καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ πλοίων. Οἱ Ἀγγλοὶ ἔχουσι δίκαιον νὰ σεμνώνονται δι' αὐτὸν, καίτοι βύακα μόνον ὡς πρὸς τοὺς μεγάλους ποταμοὺς τῆς σφαίρας.

ΑΔΥΝΑΤΟΝ εἶναι νὰ διέλθῃ τις τὰ δάση τοῦ Καναδά, καὶ νὰ μὴ συγκινηθῇ τὰ μέγιστα. Αἱ ἐμπροσθέν του ἀτελεύτητοι κατὰ τὸ φαινόμενον δένδρῶστικαι· ἡ κύκλω ἀπεριόριστος ἐρημία· τὰ μυστηριώδη βῆθη καὶ τὰ πολυειδῆ φύλλα, ὅπου ἀνθρώπινος ποὺς ποτὲ δὲν διεπέρασε, —καὶ ἅτινα μερικαὶ λάμψεις τοῦ μεσημβρινοῦ ἡλίου, ποτὲ μὲν βλεπόμεναι, ποτὲ δὲ χανοόμεναι, φωτίζουσι μὲ ἄστατον, μαγικὸν κάλλος, —ἡ ἀξιοθαύμαστος λαμπρότης καὶ τὸ καινοφανὲς τῶν ἀνθῶν, —ἡ σιωπὴ, μὴ λυομένη ἐκτός διὰ τῆς σιγανῆς κραυγῆς ὀρνέου τινός, ἢ τοῦ βόμβου ζωφίου, ἢ τοῦ κοασμοῦ μεγάλου τινός βατραχίου, —ἡ μοναξία, ἐν ἣ προεβαίνομεν μίλιον κατόπι μιλίου, ἀνθρωπίνου ὄντος καὶ ἀνθρωπίνου οἰκήματος μὴ φαινομένου, — ἅπαντα ἢ διεγείρουσι τὴν φαντασίαν, ἢ θλίβουσι τὸ πνεῦμα, κατὰ τὴν διάθεσιν τοῦ ὀδοιποροῦντος.

* Οἱ Παρσαι εἶναι πυρολάτραι, κατοικοῦντες ἐν Περσίᾳ καὶ Ἰνδίᾳ· οἱ συγγράψαντες τὸ ὀδοιπορικόν, ἐξ οὗ ἐλήφθη τὸ παρὸν ἀπόσπασμα, ἦσαν ἀπὸ τὴν Ἰνδίαν.

ΑΙ ΠΕΔΙΑΔΕΣ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ.

ΠΟΛΛΑ πρότερον ἀκούσαντες περὶ τοῦ μονοτόνου χαρακτῆρος τῶν πεδιάδων τῆς Οὐγγαρίας, ἐπὶ τέλους πραγματικῶς εἶδομεν αὐτάς, καὶ ἐβεβαιώθημεν τὴν ἀληθειαν τῶν λεγομένων ὥρας πολλὰς κατὰ συνέχειαν ὠδεύομεν, χωρὶς οὔτε μία καλύβη νὰ παρουσιασθῇ, μολονότι ἀμφοτέρωθεν ἡμῶν ἐκυμαίνοντο τὰ γεννήματα, πυκνὰ καὶ ὑλημανοῦντα. Τούτο δὲ, καίτοι παράδοξον εἰς ἡμᾶς, ἐπικρατεῖ πολλοῦ τῆς Οὐγγαρίας. Εἷς τινα μέρη, καὶ ἰδιαιτέρως κατὰ τὴν μεγάλην πεδιάδα τοῦ Τιβίσκου ποταμοῦ, ὀδοιπορεῖ τις ὀλόκληρον ἡμέραν χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ οὔτε οἶκημα οὔτε ἄνθρωπον, καὶ ὅμως καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ὁ δρόμος διαβαίνει ἀγρούς ἀφθονοῦντας ἀπὸ σίτου καὶ βρούζαν. Καὶ τὰ ἔθιμα δὲ τοῦ λαοῦ, ὅστις κατέχει τὴν πεδιάδα ταύτην, εἶναι ἐπίσης παράδοξα, ὡς τὸ ἐξωτερικὸν φαινόμενον τῆς χώρας. Οἱ πρὸς τὴν Τουρκίαν μακροχρόνιοι καὶ φοινικὸι πόλεμοι τῶν Οὐγγῶν, καὶ ἡ τῶν ἀνεφωγμένων τούτων περιοχῶν εἰς παντοτεινὰς ἐπιδρομὰς ἐκβείσις, πρῶτον παρεκίνησαν τοὺς κατοίκους νὰ συσσωρευθῶσιν εἰς ἰδιαιτέρους τόπους· αἱ δ' ἐξῆς, αἱ τότε σχηματισθεῖσαι, διαμένουσι μέχρι τῆς σήμερον ἀναλλοίωτοι. Ὅθεν, πούποτε δὲν βλέπει τις κόμας, πολὺ δ' ἦττον οἰκίας μεμονωμένας· ἀλλ' ἐκ μακρῶν διαστημάτων ἀπαντᾷ κωμοπόλεις, συγκεκμημένας ἀπὸ ἀπλουστάτας καλύβας, ὅπου συγκατοικοῦσιν ἐξ, ὀκτώ, 10, καὶ ἕως 30 χιλιάδες χωρικῶν. Τίνι τρόπῳ διατηροῦσιν εὐταξίαν μεταξύ των, δὲν γνωρίζω, διότι αἱ ἀρχαὶ ἔχουσι ἐπ' αὐτῶν μικρὰν ἐπιρροήν· μὲ ὅλον τοῦτο, συζῶσιν εἰρηνικῶς· ἅπαντες μὲν εἶναι πένητες καὶ ρυπαροὶ, φαίνονται ὅμως πάντῃ ἀδιάφοροι εἰς τὰ θεία, ὅσα συνεπιφέρει ἡ πενία καὶ ἡ ρυπαρότης. Ὅλοι ἀνεξαιρέτως εἶναι γεωπόνοι. Διὰ τῆς ἐργασίας τῶν χειρῶν αὐτῶν καλλιεργοῦνται αἱ προσηρημένα πεδιάδες· ὁ δὲ τρόπος, καθ' ὃν τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἐκτελεῖται, εἶναι ὁ ἐφεξῆς.—Ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρὸς ν' ἀροτρεύσωσι καὶ νὰ σπείρωσι, κινουσιν οἱ ἄνδρες στιφηδὸν ἀπὸ τοὺς οἴκους των· ἀνεγείρουσι δὲ σκηνὰς ἢ καλύβας τῆδε ἀκείσε εἰς τοὺς ἀγρούς· καὶ ἔπειτα, διδόμενοι εἰς τὸ ἔργον των, μαχθῶσιν ἀπὸ τὴν Δευτέραν μέχρι τοῦ Σαββάτου, τρώγοντες τὰς μεθ' ἑαυτῶν φερθείσας ζωτροφίας, καὶ κοιμώμενοι τὴν νύκτα εἰς τὰς σκηνὰς των. Τὸ Σάββατον ἐπιστρέφουσιν ἅπαντες εἰς τὴν κωμόπολιν, καὶ πάλιν ἐξέρχονται τὴν Δευτέραν. Ἀφοῦ δ' οὕτω τελειώσωσι τὴν σποράν, ἐπανέρχονται εἰς τὰς μονίμους κατοικίας των, ὅπου διατρίβουσιν ἐν ὀκνηρίᾳ καὶ ἀκαθαρσίᾳ μέχρις ὅτου νὰ χρειασθῇ νέα τις ἐργασία. Ἐπὶ τέλους, ὅταν τὸ θέρος πλησιάσῃ, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐκβαίνουσιν εἰς τοὺς ἀγρούς, καὶ θερίζουσι τὰ γεννήματα. Ὡς δὲ μετὰ τὴν σποράν ἐπανῆλθον εἰς τὴν κωμόπολιν, ὡσαύτως μετὰ τὸν θερισμὸν ἐγκαταλείπουσι τὰς καλύβας· καὶ οὕτω ἐξακολουθοῦσιν ἀπὸ ἑναυτοῦ εἰς ἑναυτόν.

ΠΟΡΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΡΗΓΑΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.*

ΜΕΧΡΙΣ ἐνταῦθα παρετήρησαμεν τὴν γένεσιν, ἀνάπτωξιν καὶ πρόοδον τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης, μέχρι τῶν πρώτων σημείων τῆς πτώσεώς της, καὶ ἀνεφέραμεν ἀπειράριθμους τεχνίτας καὶ τὰ δημιουργήματά των· πολλῶ δ' ἐτι πλείονα σιωπηλῶς παρελήθμεν. Εἰκὸς ἄρα, ὅτι ἡ Ἑλλὰς πανταχοῦ ἔγεμεν ἀξιοθεάτων ἔργων, ἀπὸ τῶν φημιζομένων Κυκλώπων καὶ τῶν περὶ τὸν Δαίδαλον μέχρι τῶν δημιουργῶν τῆς Ρόδιακῆς καὶ Περγαμηνῆς σχολῆς· ὅτι ἦτο πλήρης ναῶν καὶ ἱερῶν, θεάτρων καὶ στοῶν, ἀγαλμάτων καὶ ἀνδριάντων, γραπτῶν πινάκων καὶ πολυτελῶν τοφευμάτων. Ἀλλ' ἐνῶ ἀφ' ἑνὸς ἡ τέχνη διετέλει δημιουργοῦσα αἰεὶ νέα ἀριστουργήματα, διετέλου ἀφ' ἑτέρου ὁ μακρὸς αἰὼν, οἱ ἀλλεπάλληλοι πόλεμοι καὶ ἱερόσυλοι ἀρπαγες, ἀφανίζοντες, φθειρόντες καὶ διαφοροῦντες τὰ ἔργα τῆς τέχνης.

Κατὰ τοὺς ἠρωϊκοὺς ἤδη χρόνους ἀφηρηάζοντο ἡ μετεκινούτο θεῶν ἀγάλματα ὑπὸ δεισιδαιμονίας ἢ δι' ἄλλους θρησκευτικὸς λόγους. Ὁ Ξέρξης καὶ οἱ Μῆδοι κατέστρεψαν μὲν ναοὺς καὶ ἱερά ὑπὸ μίσους καὶ ἔχθρας, ἀπήγαγον δὲ ἀγάλματα καὶ ἀνδριάντας, τῆς τέχνης χάριν, ἢ διὰ πολιτικὰ αἷτια. Πολλῶ ἐτι πλείονα τεχνουργήματα ἠφάνισαν οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων, ὃ τε Πελοποννησιακὸς καλούμενος καὶ ὁ Φωκικὸς ἢ ἱερὸς (Ὀλ. 106, 2—108, 3, πρ. Χρ. 354—345), καθ' ὃν οἱ Φωκεῖς διὰ σπάνιν χρημάτων κατέκοψαν τὰ χρυσὰ ἐν Δελφοῖς ἀνάθηματα εἰς νόμισμα. Ὁ Διονύσιος ἐγγύμου τοὺς ναοὺς, διὰ νὰ μισθοδοτήσῃ τοὺς στρατιώτας, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος κατέσκαψε τὰς Θήβας. Χεῖρον ἐτι ἐγένετο τὸ πρᾶγμα κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἐποχὴν, ἐπειδὴ ἐξέλειπεν αἰεὶ μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς θεοὺς καὶ τὰ ἱερά των εὐσέβεια. Οἱ ἀγριώτεροι πάντων ἦσαν οἱ Αἰτωλοὶ καὶ οἱ Μακεδόνες, μάλιστα Φίλιππος ὁ Δημητρίου, ὁ Μισορόμιος ἐπικληθείς. Οἱ Ρωμαῖοι δὲν ἐποίησαν ἄλλο ἢ νὰ μιμῶνται τούτους.

Οἱ τῶν Ρωμαίων στρατηγοὶ κατ' ἀρχὰς ἤρπαζον ἢ μετεκόμιζον τὰ ἐκ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων τεχνουργήματα μετὰ συστολῆς τινος καὶ μετροφροσύνης, μόνον ὅσον νὰ στολίσωσι τοὺς θριάμβους αὐτῶν, ἢ ὅσον νὰ ἐπικοσμήσωσι τὰ δημόσια οἰκοδομήματα τῆς Ρώμης (ὡς ὁ Μάρκελλος ἐκ Συρακουσῶν, καὶ ὁ Φάβιος Μάξιμος ἐκ Τάραντος). Πολλῶ ἐτι πλείονα εἰσήγαγον οἱ κατὰ τὸν δεύτερον πρ. Χρ. αἰῶνα συγγεῖς θριάμβοι, ἀπὸ τῶν πολέμων πρὸς Φίλιππον Γ', τοὺς Αἰτωλοὺς, τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Γαλάτας, τὸν Περσέα, τὸν Ψευδοφίλιππον καὶ τοὺς Καρχηδονίους, μάλιστα δὲ ἀπὸ τῆς ἡττης τῶν Ἀχαιῶν καὶ τῆς πορθήσεως Κορίνθου. Διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τοσοῦτων ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης διεδόθη καὶ εἰς τοὺς μεγιστάνας τῶν Ρωμαίων ὁ ἔρωσις τοιοῦτων ἔργων· καὶ οὕτως ἤρξαντο μετὰ

* Ἴδε Σελ. 27—30.

τὸν Ἀχαικὸν πόλεμον οἱ στρατηγοὶ καὶ διοικηταὶ νὰ ἀρπάξωσι μᾶλλον δι' ἑαυτοῦς ἢ διὰ τὸ κοινόν, μεταχειριζόμενοι πολλάκις βιαιότατα καὶ παρανομώτατα μέσα. Μεγάλαις πορθήσεσι ὑπέφερον ἡ Ἑλλάς ἔτι κατὰ τὸν Μιθριδάτικόν πόλεμον, διὰ τοῦ Λευκόλλου, τοῦ Σύλλα καὶ τῶν στρατηγῶν τοῦ Μιθριδάτου· ἄλλα πολλὰ ἠφάνισεν ὁ περατικός πόλεμος. Οὐδ' ἐσέβοντο ἔτι τοὺς ναοὺς, οὐτ' εὐλαβοῦντο ἱεροσουλίας· ἐν ᾧ πρότερον τὸ κοινὸν τῶν καλουμένων γεφυροποιῶν (ἀρχιερέων), ἐφρόντιζε νὰ μὴ γίνωνται τοιαῦτα ἀσεβήματα· ἀλλὰ διήρπαζον ἐξίσου καὶ ἱερὰ ἀναθήματα καὶ θεῶν ἀγάλματα. Μετὰ ταῦτα ἔπαυσαν μὲν οἱ πόλεμοι ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἡ δὲ ἐξαγωγή τεχνουργημάτων ἐξηκολούθει οὐδὲν ἤττον καὶ ἐν καιρῷ εἰρήνης, διὰ τῶν διοικητῶν τῶν ἐπαρχιῶν (ὡς τοῦ μιαιοῦ Βέρρου), καὶ ὕστερον διὰ τῶν πρώτων αὐτοκρατόρων, ἀπὸ Αὐγούστου μέχρι Δομιτιανοῦ. Πολλὰι μυριάδες ἀγαλμάτων, ἀνδριάντων, τύπων, πινακῶν, καὶ ἄλλων ἔργων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης μετετέθησαν οὕτως εἰς Ῥώμην καὶ εἰς τὰς ἐπαύλους τῶν Ῥωμαίων.

[Ἐκ τοῦ Ἐγχειριδίου τῆς Ἀρχαιολογίας τῶν Τεχνῶν, ὑπὸ Λ. Ῥωσίου.]

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ.

Τῆς γυναικὸς ἡ πρώτη καὶ πλέον ἀξιόλογος ἀρετὴ εἶναι ἡ πραότης. Γεννηθεῖσα νὰ ὑπακούῃ ὄν τόσο ἀτελές, ὅσον ὁ ἀνὴρ, πολλάκις πληρὴς κακιῶν καὶ πάντοτε πληρὴς ἁλλειψίων, ὀφείλει νὰ μανθάνῃ πρώιμα, ὥστε καὶ αὐτὴν τὴν ἀδικίαν νὰ ὑποφέρῃ, καὶ κακοποιουμένη παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς νὰ μὴ γογγύζῃ. Ὅχι χάριν ἐκείνου, ἀλλὰ χάριν ἑαυτῆς, ὀφείλει νὰ ἦναι πραεῖα. Ἡ κακὴ διάθεσις καὶ τὸ πείσμα τῶν γυναικῶν ποτὲ ἄλλο τι δὲν ἐπιφέρουσιν εἰμὴ τὴν αὐξάνει τῶν ἰδίων των βασάνων καὶ τῆς κακῆς διαγωγῆς τῶν συζύγων των, — οὔτινες αἰσθάνονται, ὅτι μὲ τοιαῦτα ὄπλα δὲν πρέπει νὰ νικῶνται. Ὁ Θεὸς δὲν ἔκαμε τὰς γυναῖκας τόσο ἐκλυσιχάς καὶ πειστικὰς, διὰ νὰ ἦναι στρυφναὶ καὶ δύστροποι· δὲν ἔκαμε αὐτὰς τόσο μαλακῆν φωνῆν, διὰ νὰ κραυγάζωσι καὶ νὰ ἐρίζωσι· δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτὰς χαρακτῆρας προσώπου τόσο λεπτοῦς, διὰ ν' ἀσχημίζωσιν αὐτοὺς μὲ τὴν ὀργήν. Ὄταν ὀργίζονται, λησιμονοῦσι πρὸς τὴν ἐπλάσθησαν· πολλάκις μὲν ἔχουσι δίκαιον νὰ παραπονῶνται, ἀλλὰ πάντοτε ἀδίκον νὰ κραυγάζωσιν. Ἐκαστος ὀφείλει νὰ διατηρῇ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἰδίου του γένους· ἀνὴρ, πολὺ πρᾶος, ἐνδέχεται νὰ καταστήσῃ αὐθάδη τὴν γυναῖκά του· ἀλλὰ τοῦλάχιστον, ἂν ὁ ἀνὴρ δὲν ἦναι τέρας, ἡ πραότης τῆς γυναικὸς κατευναρίζει αὐτὸν, καὶ θριαμβεῖ ἐπ' αὐτοῦ ταχύτερον ἢ βραδύτερον.

ΝΟΤΙΟΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ τις, ἐρωτηθεὶς ὑπ' Ἀγγλοῦ τινὸς ἐν μεγάλῃ συναναστραφῇ τοῦ Λονδίνου, ποίου εἶδους χώρα

εἶναι ἡ Νότιος Ἀμερικὴ, «Κύριε,» ἀπεκρίθη, «τὰ πάντα εἰς τὸν τόπον μας εἶναι μεγαλοπρεπῆ· τὰ ὄρη ἐκπληκτικὰ, οἱ ποταμοὶ ἄπειροι, αἱ πεδιάδες ἀτελευτήτοι, τὰ δάση ἀπέραντα, τὰ δένδρα γιγαντιαῖα, τὰ μιλιά μας τριπλάσια τῶν ἰδικῶν σας· καὶ πρὸς τούτοις (ἐδῶ ἔκβαλε Δουβλόνιον ἀπὸ τὸ θυλάκιόν του, καὶ ἐπέθηκεν αὐτὸ εἰς τὴν τράπεζαν) κύτταξε τὸ νόμισμά μας!»

ΕΚΔΟΜΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΝ ΠΑΡΑΛΙΑΝ ΤΗΣ ΚΑΣΠΙΑΣ ΘΑΛΑΣΣΗΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. Ἰδε Σελ. 30—32.)

Θρησκευτικὰ ἐρωτήσεις τῶν Μουλάδων, καὶ κλίσις τῶν Περσῶν ἐν γένει εἰς θρησκευτικὰς ἀμφισβητήσεις. Ἐμπορίου Ῥεστίου. Μετάξι. Συρροὴ ἀγοραστῶν διαφορῶν. Ὁ ποταμὸς Σιφίτροντ (Μάρδος). Ἀλιευτικὰ κατastήματα εἰς τὰς ἐκβολὰς του, καὶ προϊόντα αὐτοῦ. Πλοῦς τῶν Ῥωσικῶν πλοίων εἰς τὰς Τουρκομανικὰς παραλίας. Τὰ ἐκείσε γαλιλατωρυχεῖα. Σκηνώματα τῶν Τουρκομάνων. Ὅποια ἐκτασιν γῆς κατέχουσιν. Αἱ ἰσχυρότεροι φυλαὶ αὐτῶν. Ἡ παρ' αὐτῶν ἐνεργουμένη σωματεμπορία. Μεσίται διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν αἰχμαλώτων.

Ὁ Πρίγκηψ, ἐρωτήσας με περὶ τῆς ἐνεστώσης καὶ παρελθούσης καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος, μ' ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ τὸν ἐξιστορήσω συντόμως τὴν μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν πάλην μας, καὶ τὴν σημερινὴν αὐτόνομον θέσιν τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ὁ δὲ Μουλάς, ἀναλαθὼν ἀποτόμως τὸν λόγον, μὲ ἠρώτησεν ἂν ἤμεθα Ἰσοῦιδες ἢ Μουσαΐδες, δηλ. ὄπαδοι τοῦ Ἰησοῦ, ἢ τοῦ Μωϋσέως· ἂν ἡ βίβλος ἡμῶν ἦναι τὸ Εὐαγγέλιον ἢ τὸ Τοράτ (ἡ παλαιὰ διαθήκη)· ἂν ἡ πίστις ἡμῶν ἦναι ἡ ἰδίᾳ μὲ τὴν τῶν Ῥωσῶν καὶ Ἀγγλων· ἂν ἀληθεύῃ ὅτι κατὰ τὴν θρησκείαν τῶν Χριστιανῶν ὁ Χριστὸς εἶναι καὶ Θεὸς, καὶ τοιαῦτα ἄλλα καὶ τηλικαῦτα ἀσυνάρτητα ἐρωτήματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεκριόμεν ὅσον μὲ ἤτο δυνατόν λακωνικώτερον, διὰ νὰ τοῦ ἀφαιρέσω τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μὲ ἀπευθύνῃ τοιαύτας ὀχληρὰς καὶ ἀκαίρους προκλήσεις. Τὰ τελευταῖόν του πρόβλημα, τὸ ὁποῖον εἰς ἕκαστον Εὐρωπαῖον συνειθίζουσι νὰ προβάλλωσι καὶ οἱ ἰδιῶται Πέρσαι, πολλῶ μᾶλλον οἱ εἰς τὸ ἱερατεῖον ἀνήκοντες, ἦτο τοῦτο· ἐὰν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον ὑπάρχῃ περικοπὴ τις ἀναφέρουσα ὅτι μετὰ τὸν Χριστὸν θέλει ἔλθε τις προφήτης, τοῦ ὁποῦ τόνομα ἀνταποκρίνεται μὲ τὴν Ἀραβικὴν λέξιν Ἀχμέτ· τουτέστιν ὁ δεδοξασμένος, ὁ περιβλεπτός· αὐτὸν φρονούμεν ἡμεῖς τὸν Μωῦσῆ, καὶ Ἀχμέτ ὀνομαζόμενον· πῶς λοιπὸν σεῖς νὰ ἀρῆσθε προφήτην, τὸν ὁποῖον ὁ ἰδικὸς σας προανήγγειλε καὶ προηγήσατο διὰ τῶν βῆσειόν σου; «Διότι τοιοῦτον ἡμεῖς δὲν εὐρίσκομεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον,» τὸν ἀπεκρίθη. «Ὁ δὲ Παράκλητος, τὸν ὁποῖον ὑπαινιττοῦμεν ἕκάμετε περίκλυτον καὶ δεδοξασμένον, δὲν εἶναι ὁ Μωῦσῆς. Οὗτος τι νεώτερον τῶν ὅσα ἐλάλησαν ὁ Μωῦσῆς, οἱ προφῆται, καὶ ὁ Ἰησοῦς, δὲν ἐκήρυξε. Τὸ Κοράνιον δὲν εἶναι εἰμὴ σωρὸς πεφυρμένος Ἰουδαϊκῶν καὶ Χριστιανικῶν στοιχείων, μὲ δόγματα, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς δὲν παραδεχόμεθα, διότι ἡ παρεμφωθήσαν, ἢ αὐθαίρετως συνεστήθησαν.» Ὁ οἰστρος τοῦ σχολαστικοῦ ἐξῆψε τότε περισσότερον, καὶ ἤρχισε τὴν ἀπολογία τῶν Κορανίων, ἐκθέτων τὰς θεολογικὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποῖων στηρίζεται, καὶ ὑπερεκθειάζων τὴν ἱερὰν βίβλον των.

Αἱ περὶ θρησκευτικῶν ἀντικειμένων συνδιαλέξεις καὶ ἀμφισβητήσεις εἶναι ὄχι μόνον παρὰ πᾶσαν ἄλλην διμιλίαν προκριώτεραι καὶ ἀρεστότεραι εἰς τοὺς Μουλάδες, ἀλλὰ καὶ εἰς ἐκείνους τοὺς κοσμικοὺς ἀκόμη, οἵτινες ἔλαβον παιδείαν τινὰ. Σπάνιον εἶναι

νὰ συναναστραφῇ Πέρσης μετ' ἀλλοθρήσκου τινὸς, καὶ νὰ μὴ συμπέσῃ ἕως τέλους λόγος περὶ Θεοῦ καὶ θρησκείας· καὶ μολογῶσι αἱ ἥθικαι αὐτῶν δυνάμεις εἶναι ναρκωμέναι, καὶ αἱ διανοητικαὶ των ἀτελεῖς ἀνεπτυγμέναι, ἔχουσι μ' ὅλον τοῦτο νοῦν· δὴτύτατον καὶ ἐπιξεργαστικόν, καὶ εὐφράδειν φυσικὴν, ἂν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἑγκώδη. Ἀπαντες ὅμως ἐπιβρέπουσιν εἰς τὴν σχολαστικὴν· θθεν καὶ τὸ στόμα αὐτῶν εἶναι ἀείποτε πληρὴς στίχων ποιητικῶν, περικοπῶν συγγραμμάτων διδακτικῶν, καὶ βῆτων τοῦ Κορανίου, μὲ τὰ ὁποῖα ὅμως δὲν συμμορφώνονται ποτέ.

Τὸ Ῥεστί εἶναι ἡ πρωτίστη ἀγορὰ τῶν μεταξίων τῆς ἐπαρχίας. Ἡ συγκομιδὴ τοῦ πολυτίμου τούτου προϊόντος ἀναβαίνει κατὰ συνεγγισμὸν ἕως 400,000 Τουρκοικῶν ἀκάδων. Ἐκαστον χρόνον συρρέουσιν εἰς θλίων τῶν μερῶν τῆς Περσίας, καὶ μάλιστα ἀπὸ Ταυρίδα, Βαγδάτιον, καὶ Ῥωσσίαν πολλότατοι ἔμποροι διὰ νὰ προμηθευθῶσιν ἐκ τοῦ λαμπροῦ τούτου εἶδους, ἔχοντος μεγάλην τὴν ἐξόδεισιν καὶ εἰς Εὐρώπην· 70 ἕως 80 ἑκατομμύρια γροσίων φέρονται κατ' ἔτος, καὶ ἐπασχολοῦνται εἰς ἀγοράς· ὁ δὲ πληρονομέος εἰς τὴν κυβέρνησιν ἐνιαύσιος φόρος ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας εἶναι Τουμένια 220,000 (11,000,000 γρ.)· Ἐκτὸς ὅμως τοῦ τακτικοῦ τούτου φόρου ὑπάρχει καὶ ἄλλος ἐπαχθέστατος διὰ τοὺς κατοίκους, συνιστάμενος εἰς δῶρα πρὸς τὸν Σάχ καὶ πρὸς τοὺς ὑπουργοὺς αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα συμποσοῦνται ἕως 30,000 Τουμένια.

Δέκα παρασάγγας πρὸς μεσημβρίαν ἀπὸ τὸ Ῥεστί βέουσι τὰ ὕδατα τοῦ Μάρδου ποταμοῦ, Σιφιτροῦτ καλουμένου σήμερον παρὰ τῶν Περσῶν. Ἡ δ' ἐκβολὴ αὐτοῦ ἀπέχει ἀπὸ τὸν λιμένα τοῦ Ἐνζελίου περὶ τοὺς 12 παρασάγγας. Ἐπὶ τῶν ὄχθων αὐτῆς ὑπάρχουσι κατastήματα ἀλιευτικὰ, ἀνήκοντα εἰς τὸν πρώτον ὑπουργὸν τοῦ Σάχ, Χατζῆν Μιρζᾶν Ἀγασῆν. Εἰς τὸν ἴδιον ἐγχερίσθησαν ἐσγάτως καὶ τὰ ἱθυοτροφεῖα τῆς Ἀστεραβάδης καὶ Μαζενδερανῆς. Τὰ δὲ τοῦ Σιφιτροῦτ εἶναι πακτωμένα εἰς τινὰ Χάνην ὑπήκοον Ῥῶσσον, ὅστις ὠφελεῖται τὰ μέγιστα ἐξ αὐτῶν, ἀξιολογώτερον ὄντων τῶν ὅσα πρὶ ἐυστήθησαν εἰς τὴν Περσικὴν ἀκτὴν. Ὁ ποταμὸς εἶναι ὁ αὐτὸς, ὅστις, διαβαίνων τὴν Ἀτροπατηνὴν καθ' ὅλον τὸ πλάτος της, ὀνομάζεται παρὰ τῶν Τατάρων Κιζιλ-Συζούν. Αἱ δὲ πηγαὶ αὐτοῦ εὐρίσκονται εἰς τὰ ὄρη τῆς Καρδουχίας πλησίον τῆς πόλεως Μαραγγᾶ. Τὸ βεῦμά του εἶναι καθ' ὑπερβολὴν δρυμητικόν, καὶ μάλιστα πρὸς τὰς ἐκβολὰς, ὅπου διαιρούμενος εἰς διαφόρους κλάδους, σχηματίζει σύρτιδας καὶ πόμολα δέλτα. Αἱ πολυομβραὶ τῆς ἰσημερίας καὶ ἡ διάλυσις τῶν χιόνων φουσκόνουσι αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἡ ἐκχειλισίς του καταπᾶ πολλάκις ὀλίβριος, διότι τὰ ὕδατα συνεπισύρουσι μεθ' ἑαυτῶν, ὅτι ἐμπροσθεν αὐτῶν ἀπαντήσωσι, ἐκρίζουσι δένδρα, καταστρέφουσιν οἰκίας καὶ ἀγροὺς, πνίγουσιν ἀνθρώπους καὶ ζῶα, καὶ προξενουσι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν σχεδὸν ἀπείρους βλάβας εἰς τὰ κατastήματα τῆς ἀλιείας, τὰ ὁποῖα κάποτε καὶ ὑποσάπτονται ὑπ' αὐτῶν. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς πλημμύρας, ἡ διάθασις τῶν ἀκατίων ἀπὸ μίξας ὄχθης εἰς ἄλλην τοῦ ποταμοῦ εἶναι δυσχερὴς, ἡ μᾶλλον ἀδύνατος· τὸ εὖρος αὐτοῦ εἰς τὴν ἐκβολὴν εἶναι περὶ τοὺς 150 πῆχεις.

Ἡ ἀλιεία ἐνεργεῖται καθ' ὅλον τὸν χρόνον, ἐκτὸς μόνον τριῶν μηνῶν τοῦ θέρος. Κατὰ τὸ ἔαρ οἱ Ἐλλοπες (esturgeon) ὑπεραφθονοῦσιν εἰς τὸν ποταμὸν καὶ περὶ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ· τότε ἀλίσκονται ἕως 2000 καὶ ἐπέκεινα τὴν ἡμέραν. Οἱ ἀλιεῖς μ' ἐσεβαίωσαν ὅτι ἡ πληθὺς αὐτῆ τῶν ὄψαμιων κατὰ τὴν ὕραν ἐκείνην ἐξηγγεῖται διὰ τῆς ἐνατιγματικῆς κλίσεως αὐτῶν πρὸς τὸ γλυκὺ ὕδωρ, ἀπαραιτήτως ἀναγκάσιον καὶ ἀποτελεσματικὸν διὰ τὴν συνουσίαν των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος ἀλισκομένων φθάνει ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον ἕως 90,000· ἐξ αὐτῶν γίνονται ὑπὲρ τὰ 350 βαρέ-

λια χαβιαρίου, 150 Ῥωσικῶν πουδίων ἕκαστον, καὶ περὶ τὰ 200 πούδια ψαροκόλλας. Πεντακόσιοι ἀλιεῖς Ῥῶσοι ἐνασχολοῦνται εἰς τὰ κατastήματα ταῦτα διὰ λογαριασμὸν τοῦ πακτωτοῦ, ὅστις δὲν δίδει περισσώτερον τῶν 700,000 γρ. διὰ μίσθωμα εἰς τὸν ὑπουργὸν τοῦ Σάχ, ἐνῷ ὅσον ἀπολαμβάνει ἐξ αὐτῶν εἰσόδημα εἶναι ἕως 4½ ἑκατομμύρια γροσίων τὸν χρόνον. Οἱ Πέρσαι, μ' ὅλον τοῦτο τὸ κέρδος, δὲν ἐπιχειροῦνται τοιαύτην ἀλιείσιν· διότι οἱ ἀλεπιότοι ἱχθύες εἶναι κατὰ τὰς προλήψεις τῶν ἀκάθαρτων, καὶ δὲν τολμῶσι κἄν νὰ τοὺς ἐγγίξωσιν. Ἡ ἀνάλωσις τοῦ ἄλατος εἰς τὰ κατastήματα ταῦτα διὰ τὴν ταρτρεῦσιν τῶν ὄψαμιων εἶναι μεγίστη. Τὰ ἀνατολικά παραλία τῆς Κασπίας εἶναι πλούσια ἐκ γαλιλατωρυχείων καὶ ἐξ ἄλυκων. Αἱ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ ποταμοῦ Γουργάν, καὶ μάλιστα αἱ ἐπὶ τῶν νήσων Δοργκάν, αἵτινες σχηματίζουσι τὸν κόλπον Βαλκάν, ἀφθονοῦσι, καὶ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Τουρκομάνους τῶν φυλῶν Γοκλάν καὶ Γεμούτ. Τὸ ἀπόστημα ἐκ τῶν κατastημάτων εἰς τὰς ἄλυκας ταύτας εἶναι μιᾶς ἡμέρας πλοῦς. Ἡ ἀνάγκη αὐτῆ τοῦ ἄλατος κατέστησε συχνάς τὰς σχέσεις μετὰ τῶν Τουρκομάνων καὶ τῶν ἱθυοθηρῶν ἁντῶν δυτικῶν παραλίων. Πλοῖα παντὸς μεγέθους πέμπονται ἀντικυρὸς πρὸς προμήθειαν τῆς φυλακτηρίου ταύτης ὕλης. Ἀμ' ἀφοῦ προσορμίση τὸ πλοῖον εἰς τὰ μέρη τῶν ἀλάτωρυχείων, πληθὺς Τουρκομάνων παρυσιαίζονται, προβάλλοντες νὰ φορτώσωσιν αὐτὸ ἐντὸς προσδιωρισμένης τινοῦ ἐποχῆς. Κάποτε συναθροίζονται 100 ἕως 200, ἢ καὶ περισσώτεροι, ἂν ἡ χρεῖα τὸ καλῆσθ. Ὁ μισθὸς των εἶναι μετριώτατος· ἀλλ' ὁ πλοίαρχος χρεωστῆ νὰ προσφέρῃ εἰς αὐτοὺς πιλαιὸν δις τῆς ἡμέρας. Διὰ τοῦτο τὰ ἐκπλέοντα ἐκεῖσε πλοῖα εἶναι πάντοτε ἀφθόνως ἐφωδιασμένα μὲ ὄρυζιον, τὸ ὁποῖον ἀγοράζεται εὐθηνότατα εἰς τὰς ὄρυζοφόρους ἐπαρχίας τοῦ Γηλανίου καὶ τῆς Ἀστεραβανῆς. Περὶ τῶν Τουρκομάνων τούτων, καθὸ γειτόνων τῶν δύο βῆθεισῶν ἐπαρχιῶν, μὲ τὰς ὁποίας ἔχουσι καθημερινὰς ἐμπορικὰς καὶ ἔτι συχνότερας ληστρικὰς συγκοινωνίας, προσήκει ν' ἀναφέρωμέν τι ἐνταῦθα.

Ὁ τόπος, ὃν ἐνοικοῦσιν, εἶναι ἐκτενέστατος, καὶ συμπεριλαμβάνει ὅλην τὴν παλαιὰν Παρθίαν, καὶ τὰς παμμεγέθεις ἐρήμους τοῦ Χωρασμίου μέχρι τῶν Βάκτρων. Διὰ νὰ δώσωμεν δὲ σαφέστεραν ἰδέαν τῆς ἐκτάσεως τῶν χωρῶν, αἵτινες θεωροῦνται ὡς ἰδιοκτησία αὐτῶν, λέγομεν ὅτι, ἐὰν συρτῇ γραμμὴ τις φανταστικὴ μεταξὺ Βάκτρων καὶ Ἀστεραβάδης, μεταξὺ δηλαδὴ 50° καὶ 60° ἀνατολικῶν μῆκους, ἀπ' ἑτέρου δὲ ἀλλῆ πάλιν μεταξὺ Οὐργγὲζ (εἰς Χίβαν) καὶ Μαγγισλάχ, αἱ ἀμυγδαλεῖς ἐρημίαι, αἱ μεταξὺ τῶν γραμμῶν τούτων ἐκτεινόμεναι, ἐμποροῦν δικαίως νὰ ὀνομασθῶσι «πατρίς τῶν Τουρκομάνων.» Τὰ σκηνώματα αὐτῶν εὐρίσκονται διεσπαρμένα καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἡ δ' ἐπιφάνεια τοῦ τμήματος τούτου τῆς Ἀσιατικῆς ἡπείρου εἶναι ποτὲ μὲν ὁμαλὴ, ποτὲ δὲ ἀνίσος διὰ τῶν ἐκ διαλειμμάτων προκειμένων θινωδῶν ὑψωμάτων, κυματίζοντων τὸν ὠκεανὸν τοῦτον τῆς ἄμμου, ὡς ἡ θάλασσα κυματίζεται παρὰ τοῦ κλύδωνος. Οἱ θίνες οὗτοι μεγαλύνονται, ὅσον μᾶλλον προσεγγίζουσιν εἰς τὰ παραλία τῆς Κασπίας. Ἐντὸς τούτων ἐρημιῶν ἀλλῆ βλάστησις δὲν ὑπάρχει παρὰ δένδρα τινὰ ὡς δεσμίδες καὶ ἐν εἶδει αὐάσεων ἐμφαινόμενα, ἀλλὰ πολλὰς ἡμέρας ἀπ' ἀλλήλων διεστώτα, καὶ σπανίζουσα τις γλῶσση αὐτομάτως πως ἀναφουμένη ἐπὶ τῶν ἄμμων, καὶ χρησιμεύουσα ὡς τροφὴ λυπρὰ εἰς τὰς περιπλανωμένας ἀγέλας. Πότιμον ὕδωρ δὲν ἀπαντᾷται παρὰ εἰς ἐσκαμμένα ἐπιτήδες φρέατα, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ὀρύγματα ἀπὸ σταθμοῦ ἢ σταθμῶν, τουτέστιν ἐκεῖ μόνον ὅπου κατασκηνοῖ ἢ κατεσκήνου πρὸ ὀλίγου φυλῆ τις· διότι ἡ καταιγίς τῶν ἀνέμων, μεταφέρουσα τὰς ἄμμους, καταχώνει πολλὰς αὐτὰ ἐξ ὀλοκλήρου, καὶ μένουσιν ἐξίτηλα, ἐὰν ὁ ἀνθρώπος δὲν

ἀνασκαλίση πάλιν διὰ τὰ εἴρη. Ἴδου ἡ πατρίς τῶν Τουρκομάνων, τὴν ὅποιαν μ' ὄλον τοῦτο δὲν ἀλλάττουσι μὲ τοὺς εὐφρούτερους καὶ τερπνοτέρους λειμῶνας τοῦ κόσμου· τοσαύτην ἀγάπην ἔχουσι πρὸς τὸ ἔδαφός των, τὸ ὅποιον καὶ τὰ πλέον γεινιάζοντα εἰς αὐτοὺς ἔθνη θεωροῦσιν ὡς χώραν φρίκης καὶ ὀλογυμοῦ. Δικαίως ἄρα καυχῶνται ὅτι δὲν ἀνεπαύθησαν ποτὲ ὑπὸ δένδρου σκιάν, οὔτε «ἐπὶ βασιλικῆς σάγης.» Μόνον παρὰ τὴν σειρὰν τῶν ὀρέων τοῦ Ἐλβόρος καὶ πλησίον τῆς Κασπίας, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Γουργάν, ἀπαντῶσι πλουσιοπάροχον βλάστησιν, τὴν ὅποιαν πρότερον δὲν ἐγνώριζον.

Χωρὶς νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα τὰς περὶ τῆς ἔτυμολογίας τῆς λέξεως Τουρκό-μάν διαφόρους ἐξηγήσεις καὶ ὑπολήψεις, λέγομεν μόνον ὅτι οἱ ἄστατοι οὗτοι λαοὶ μᾶς φαίνονται, κατὰ τὰς φυσιογνωμίας τῶν Τουρκομάνων ὅσους ἐγνωρίσαμεν, γένους Μογγολικοῦ· μ' ὅλον ὅτι οἱ ἴδιοι ἀποβρίπτουσι μὲ περιφρόνησιν τὴν συγγένειαν ταύτην. Ἄλλ' οἱ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου των καὶ τὰ ἔθιμά των ἀποδεικνύουσιν ἀλανθάστως τὴν καταγωγὴν των. Λέγουσιν ὅμως ὅτι ἡ φυλὴ αὐτῶν συμποσοῦται εἰς 150,000 περίπου οἰκογενείας, οὐδὲν κοινὸν ἔχουσας μετὰ τῶν Ταταρικῶν φυλῶν. Καὶ ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης ὀνομάζονται Τουρκομάν· ἐν καιρῷ δὲ πολέμου Ἀλλάμάνοι. Αἱ ἐπιδρομαὶ αὐτῶν λέγονται Ἀλλάμάν ἢ Τζαπαούλ. Οἱ τῶν ἔτυμολογιῶν ἐρασταὶ ἐμποροῦν ἴσως νὰ ἀνακλύψωσιν ἐν τῇ λέξει Ἀλλάμάν τὴν καταγωγὴν τοῦ ὀνόματος τῶν Γερμανῶν, Allemands. Ἡ δὲ λέξις, μὲ τὴν ὅποιαν δυνάμει νὰ μεταφράσωμεν εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον τὴν Τουρκομανικὴν ἔκφρασιν Τζαπαούλ, εἶναι τὸ λαφωραγωγεῖν, τὸ ὅποιον καὶ συνιστᾷ τὸ κύριον αὐτῶν ἐνασχόλημα.

Αἱ ῥηθιῆσαι οἰκογενεαὶ τῶν Τουρκομάνων διαιροῦνται εἰς διαφόρους φυλάς· ἀλλ' ἐνταῦθα ἀναφέρομεν μόνον τὰς σημαντικώτερας καὶ μὲ τὴν Περσίαν ἀμέσους σχέσεις ἔχουσας. Ἡ μεγαλύτερα αὐτῶν εἶναι τῶν Τεκέ-Ἀκάλ μετ' οἰκογενείας.

25,000
15,000
12,000
9,000
2,000
1,000

Οἰκογενεαὶ 64,000

Ἐπιπλέον καὶ ἀναριθμητοὶ ἄλλαι Τουρκομανικαὶ φυλαὶ, ὑποδιαίρουμεναι καὶ αὐταὶ εἰς καμπληθεῖς ἄλλας μικροτέρας. Ἐκαστὴ ὅμως ἔχει τὸν γέροντά της, ἢ, καθὼς αἱ ἴδιαι τὸν ὀνομάζουσιν, ἄκσακάλ, τουτέστι πολιογένηιον. Ἄπαντες οἱ Τουρκομάνοι πρεσβεύουσι τὴν Σουννιτικὴν θρησκείαν· ἡ δὲ διάλεκτος αὐτῶν εἶναι ἡ Τουρκικὴ· ἀλλὰ διεφθαρμένη, καὶ ὁμοιάζουσα τὴν παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν ὁμιλουμένην.

Οἱ Γεμούτοι κατασκηνοῦσι πέραν τοῦ ποταμοῦ Ἐτρέκου· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι βιασμένοι νὰ διαιτῶνται κατὰ τὸ θέρος εἰς τὰ ὄρη, ἐμβαίνουν τότε εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἐπαρχίας Ἀστεραβάδ, διδόντες εἰς τὸν διοικητὴν τοῦ τόπου πρόβατα, τάπητας, κτλ., ὡς

* Ἡ Σουννιτικὴ διαφέρει τῆς Σιτικῆς αἰρέσεως τῶν Περσῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι οἱ μὲν Σουννίται παραδέχονται ὡς νόμιμον καὶ τακτικὴν τὴν μετάδοσιν τῆς καλιφικῆς ἐξουσίας εἰς τὸν Ὁμάρ, Ἀβουδέκρον, καὶ Ὁσμάνον. Οἱ δὲ Σίται ἀποβρίπτουσι αὐτὴν ὡς παράνομον, καὶ ἐπομένως ὡς σφετερισθεῖσαν ἐναντίον τῆς ἰδίας θελήσεως τοῦ Μωάμεθ, ὁ ὁποῖος εἶχε πρὸ τοῦ θανάτου του προσδιορίσει τὸν ἐξάδελφον καὶ γαμβρόν του Ἀλῆν ὡς κληρονόμον τοῦ καλιφάτου· τοῦτον ὅμως οἱ τρεῖς προβήθέντες ὑπαδοὶ τοῦ προφήτου ἀπεκλήρωσαν αὐθαίρετως.

δικαίωμα νομῆς. Ἄμα δ' ἐπανεῖλθε ὁ χειμὼν, καταβαίνουσι πάλιν εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου διαίτουσι βίον πάντη ἀνεξάρτητον.

Οἱ Τουρκομάνοι οὗτοι εἶναι βέβαια διπλάσιον ἀριθμῷ ἀπ' ὅσον ἡμεῖς τοὺς ἐσημεῖωσκαμεν ἀνωτέρω· ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ σκηνώματα αὐτῶν παρεκτείνονται καὶ ἕως εἰς Χίβαν, οἱ γειτονεύοντες τὸ Χανάτον τοῦτο λογίζονται ὑπερβούσι τοῦ ἡγεμόνος αὐτοῦ. Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν ἤθελεν ἀποφασισθῆν ἐπιχειρήσει λαφωραγωγικὴ (Τζαπαούλ) παρὰ τῶν ἀρχόντων τῆς φυλῆς, οἱ Γεμούτοι ἐμποροῦν νὰ διαθέσωσιν ἕως 4,000 ἵππεων.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Γοκλάνους, αἱ σκηναὶ των μένουσιν ἀσάλευτοι χειμῶνα καὶ καλοκαίριον ἐπὶ τῶν γαιῶν τῆς Ἀστεραβάδης. Ἡ εἰς τὰς Περσικὰς ἀρχὰς ὑποταγὴ των εἶναι πραγματικώτερα παρὰ τὴν τῶν Γεμούτων. Σπανίως ὅμως ἐπιχειροῦνται αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ληστρικὰς ἐκστρατείας. Μ' ὄλον τοῦτο, πλησιέστεροι ὄντες παρὰ τὰς ἄλλας φυλάς εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Χωρασανίου, καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἰδημονέστεροι τῶν τόπων, χρησιμεύουσιν εἰς τοὺς Τεκέ καὶ Γεμούτους ὡς ὄδηγοι καὶ κατάσκοποι. Αἱ γυναῖκες αὐτῶν φημίονται διὰ τὴν ἄκραν λευκότητα τοῦ σώματος καὶ διὰ τὴν καλλονὴν των.

Οἱ Σαλούροι, καίτοι ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν, θεωροῦνται ὡς ἡ εὐγενεστέρα πασῶν τῶν Τουρκομανικῶν φυλῶν (Νεδζίπ). Ἡ ἄλωσις τῆς πόλεως των, Σερέκ, παρὰ τοῦ Ἀβᾶ Μιρζᾶ ἐκολόθωσε καιρῶς τὴν δυνάμιν των. Ἐκτός τοῦ ἐπιβληθέντος τότε εἰς αὐτοὺς φόρου Τουμενίων 35,000 (γροσίων 1,750,000) καὶ τῶν διμήρων, ληφθέντων ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων οἰκογενειῶν, καὶ φυλαττομένων μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Χωρασανίου Μετ-χέδ, ἐφρονέθησαν καὶ πάμπολλοι εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς πόλεως, καὶ πλῆθος ἐξ αὐτῶν ἠχμαλωτίσθησαν παρὰ τῶν στρατιωτῶν Περσῶν, πωλησάντων αὐτοὺς ὡς κτήνη πρὸς 15 καὶ 20 τουμένια τὸ ἄτομον εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Περσίας. Μ' ὄλον τὴν παρακμὴν των ἔχουσι περὶ τοὺς 500 ἵππεῖς διαθέσιμους ἐν καιρῷ λεηλατικῆς ἐκδρομῆς.

Οἱ Σαρίκοι ἔχουσι τὰς σκηνὰς των ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Μέρβης, παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Μουργκάμου ποταμοῦ, καὶ γειτονεύουσι μὲ τὸν Ὄχον. Παραπολὺ ἐνασχολοῦνται οἱ Τουρκομάνοι οὗτοι εἰς τὴν κηπουργίαν, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὴν καλλιέργειαν εὐχύμων πεπόνων καὶ χειμωνικῶν, ἴσων μὲ τὰ τῆς Νισαπούρ, εἰς ἅπασαν τὴν κεντρικὴν Ἀσίαν ὑποληπτομένων τόσον διὰ τὴν ἐξαιρετικὸν αὐτῶν ποιότητα, ὅσον καὶ διὰ τὸ τερατώδες αὐτῶν μέγεθος. Σπεύρουσι δὲ καὶ ὀλίγον σίτον καὶ κριθίν. Ὁ Χάν τῆς Χίβας ἔχει περισσότεραν ἐπιβρῶν εἰς αὐτοὺς παρ' εἰς οἰανδήποτε ἄλλην φυλὴν. Διορίζει καὶ πράκτορα εἰς Μέρβην, πάντοτε ἐκεῖ διαμένοντα πρὸς εὐκολίαν τῆς αἰχμαλωτοπρασίας, καὶ πρὸς εἰσπραξίν τοῦ φόρου, τὸν ὅποιον ὀφείλου νὰ δίδωσιν ὅσοι ὑποτάσσονται εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἡγεμόνος τούτου, καὶ μάλιστα οἱ μετερχόμενοι τὴν σωματεμπορίαν. Ἡ στρατιωτικὴ αὐτῶν δύναμις συνίσταται ἕως εἰς 4,000 ἵππεῖς.

Οἱ Τεκέ εἶναι ἀναμφιβόλως οἱ ἰσχυρότεροι καὶ οἱ πλέον ἐλεύθεροι καὶ τολμηροὶ ἀπ' ὅλους τοὺς ὁμογενεῖς των· τὰ σκηνώματα αὐτῶν ἐκτείνονται ἀπὸ τῶν ἐσχατιῶν των παρὰ τῶν Σαρίκων καταληφθέντων μερῶν μέχρι τῆς πόλεως Κελατίου, καὶ ἄλλων βορειοτέρων περιοχῶν τοῦ Χωρασανίου. Ὡς ἤδη προείπαμεν, ἡ φυλὴ αὕτη διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα· καὶ τὸ μὲν εἶναι τῶν Τεκέ Ἀκάλ, τὸ δὲ τῶν Τεκέ Γεδζέν. Ἡ πρωτίστη αὐτῶν ἐνασχόλησις, καὶ, κατὰ τὰς ἰδέας των, ἡ ἀξιοπρεπεστέρα καὶ εὐγενεστέρα διὰ τὸν ἄνθρωπον συνίσταται εἰς τὸ νὰ αἰχμαλωτίζωσι τοὺς ὁμοίους των, καὶ νὰ ἀνατρέψωσιν ἄλογα ὡς τὰ ἰδικά των, τὰ ὅποια καὶ κατὰ τὸ σχῆμα καὶ κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ κατὰ τὸ γοργόν

τοῦ βαδίσματος εἶναι ἀπαραβλήτητα! Εὐτυχὲς διὰ τὴν Περσίαν ὅτι μεταξὺ αὐτῶν δὲν ἐξῆλθε τις μέχρι τοῦ νῦν ἱκανὸς νὰ ἐμπνεύσει εἰς αὐτοὺς αἰσθημα κοινὸν σκοποῦ, καὶ νὰ διευθύνῃ τὰς συγκεντρωμένας δυνάμεις των.--Προτίθεται, λόγου χάριν, σκοπὸς νὰ ἐπιχειρησθῶσι ληστρικὴν τινα ἐφοδόν; Οἱ Ἀκσακάλιδες, ἡ γέροντες τῆς φυλῆς, ἀναβαίνουν εἰς ὕψηλόν τι μέρος πλησίον τῶν σκηνῶν των, καὶ καθίζοντες κυκλοειδῶς ἐπὶ τῶν πτερυῶν, βουλεύονται περὶ τοῦ τόπου ἢ κηρανίου, καθ' οὗ ἔχει νὰ προσβάλλῃ ἢ συμμορία, καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἵππεων (Ἀλλεμάνι), τὸν ὅποιον ἢ τοιαύδε καὶ τοιαύδε οἰκογενεαὶ ὀφείλει νὰ χορηγήσῃ, ἐκλέγουσι τὸν ἀρχηγόν (Σερδάρ), καὶ ἀφ' οὗ προσεχηθῶσιν ὁμοθυμαδὸν μὲ μεγίστην εὐλάβειαν, ὡς σημεῖον γενικῆς συναίνεσεως, καὶ διὰ νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὴν θεῖαν βοήθειαν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς σκοπούμενης ἐπιχειρήσεώς των, προσδιορίζουσι τὴν ἡμέραν τῆς φωνῆ τοῦ Σερδάρου εἶναι σεβαστῆ, καὶ καθεὶς φέρει εὐπειθειαν καὶ ὑποταγὴν εἰς αὐτὴν· ἀλλ' ἄμ' ἀφ' οὗ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν παύσῃ ἢ στρατηγία του, ὁ ἀρχηγὸς ἀποθέτει μετ' αὐτῆς καὶ πᾶσαν ἀξίωσιν εἰς ὑπεροχὴν τινα, καὶ θεωρεῖται πάλιν, ὡς πρότερον, ἴσος τῶν λοιπῶν, καὶ ὑποδεέστερος τῶν γερόντων.

Ὁ Χάν τῆς Χίβας, ὅστις λογίζεται καὶ ἐξουσιαστὴς ὄλων τῶν ἐρημιῶν τοῦ Χωρασίου, θεωρεῖ τὰς ἐντὸς αὐτῶν περιπαλωμένας φυλάς ὡς ὑπηκόους του, καὶ, καθὼς προστάτης τῆς σωματεμπορίας, λαμβάνει περὶ τὰ 20 τοὺς ἑκατὸν ἐπὶ τίτῳ δασμοῦ δι' ἑκαστον αἰχμαλώτην Πέρσην ἢ Ῥώστον, πωλούμενον εἰς τὰς δημοπρασίας τῆς Χίβας καὶ Οὐργγένης. Τὸ 1832 δεῖξαντες ἀπειθαρχίαν καὶ περιφρόνησιν οἱ Τουρκομάνοι οὗτοι πρὸς τὰς ἐπιταγὰς του, παρεκίνησαν αὐτὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῶν σκηνωμάτων των, μὲ σκοπὸν ἢ νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ ἢ νὰ τοὺς βιάσῃ εἰς πραγματικώτερον ὑποταγὴν, καὶ εἰς τὴν πληρωμὴν τοῦ χρεωστουμένου φόρου. Συναθροίσας λοιπὸν πολυἀριθμὸν ἵππικόν, καὶ σύρων κατόπιν του καμήλους καμπληθεῖς, μὲ νερόν καὶ ζωοτροφίας πεπορωμένας καὶ μὲ κανόνια πέντε, ἐκβῆκεν εἰς τὴν ἔρημον ζητῶν τὸν ἐχθρόν· ἀλλ' οὗτος, ἐμπαίξας τὸν κενόδοξον καὶ ἄφρονα ἡγενα, κ' ἔχων ἐμπροσθέν του ἀπέραντον ἑκτασιν κενῆς γῆς, διέφυγε, μὴ ἀφήσας οὐδ' ἔχνος τῶν διαβημάτων αὐτοῦ. Ὁ δὲ Χάνης, ἀφ' οὗ περιεπλανήθη ἐπὶ πολλὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐρήμου, καὶ ἀπωλέσθησαν 2,000 ἐκ τῶν καμήλων του, εἶδεν ἐπὶ τέλους καὶ τὸν στρατὸν του διεσκορπισμένον ἐνθεν κἀκεῖθεν ἀπὸ λαίλαπα, καὶ τὸ πυροβολικόν του ἐμπετηγμένον εἰς τὴν ἄμμον, ὅπου καὶ μένει μέχρι τῆς σήμερον, καὶ οὕτως ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια μὲ τὴν ἀφασιν νὰ μὴ ἀνανεύσῃ πώποτε τὴν ἀπόπειραν ταύτην ἐναντίον ἀπροσβλήτων πολεμιῶν. Δικαίως ἄρα λέγει ὁ κυριάρχης οὗτος, δικαιολογούμενος εἰς τὴν Ῥωσίαν, ὅτι ἡ ἐπιβρῶν του εἶναι χιμαρική εἰς τοὺς Τουρκομάνους, καὶ δὲν δύναται νὰ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς ἀπὸ τὸ νὰ αἰχμαλωτίζωσι Ῥώσους καὶ Πέρσας, κατασταλτικὰ μὲσα μὴ ἔχων. Ἄλλ' εἰς τὴν πρὸ τριῶν χρόνων γενομένην συνθήκην μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς Ῥωσίας, ὁ Χάνης υπεχρέωθη, καθὼς πρότερον καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Βουλγαρίας, νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ ἐξῆς τὴν δημοπρασίαν τῶν ληφθέντων Ῥωσοπερσῶν εἰς τὰς πλατείας τῆς Χίβας καὶ Οὐργγένης· ἀλλ' ἡ υποχρέωσις αὕτη εἶναι ὡς ἀνύπαρκτος· καθότι ἡ ἔλλειψις αἰχμαλώτων ὄχι μόνον ζημιοῖ μεγάλως τὰ ταμείον τοῦ Χάνου, ὅστις, ὡς προείρηται, εἰσπράττει δικαιώματα ἀδρᾶ ἐπὶ τῶν μετερχομένων τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν, ἀλλὰ προσέτι φέρει καὶ βλάβην εἰς τὸν τόπον, ὁ ὁποῖος ἄλλους γεωργούς παρὰ τοὺς Ῥωσοπέρσας δὲν ἔχει. Πληροφορηθεὶς ἀπὸ τοὺς ἰδίους Τουρκομάνους, ἔμαθον ὅτι ἡ πρᾶξις τῶν αἰχμαλώτων ἐνεργεῖται ὡς καὶ πρότερον, μὴ δυναμένου ἢ μᾶλλον μὴ θέλοντος τοῦ Χάνου νὰ τὴν ἀπαγορεύσῃ.

Ἡ ζωογεία τῶν δυστυχῶν τούτων γίνεται τόσον ἐπὶ ξηραῖς, ὅσον καὶ ἐπὶ θαλάσσης· τὰ παραλία τῆς Ἀστεραβάδης καὶ Μαζενδερανῆς γέμουσιν ἀπὸ Τουρκομανικὰ πλοίαρια, μὲ τὰ ὅποια εἰραρταὶ οὗτοι καταδιώκουσι τοὺς Πέρσας, οἵτινες ἀλιεύουσι παρὰ τὰς ἀκτὰς, ἢ κατασκοποῦσι τοὺς ναύτας Ῥώσους, τοὺς τομιῶνας ν' ἀπομακρυνθῶσι τῶν καταστημάτων ἢ τῶν πλοίων των, ἀραγμένον εἰς λιμένα τινα. Τὰ ἐντεῦθεν μακρὰν διαμένοντα πλοία προσβάλλονται συχνὰ μὲ ἀνήκουστον θάβρος, καίτοι κατώτεροι τὸν ἀριθμὸν οἱ προσβάλλοντες τῶν πληρωμάτων. Οἱ αἰχμαλωτισθέντες κάποτε μὲν κακοποιοῦνται, κάποτε δὲ μηδὲν, καθ' ἣν ἔλαμαν ἀντίστασιν. Γενικῶς ὅμως οἱ Πέρσαι δεινοπαθοῦσι πολὺ, καθὼς βδελυκτοὶ εἰς τοὺς Τουρκομάνους διὰ τὴν ἑτεροδοξίαν των.

Ἡ φιλαργυρία, οὐχ' ἤττον τῶν αἰσθημάτων τὰ ὅποια τρέφουσι οἱ Τουρκομάνοι περὶ τῆς ἀξιοπρεπείας καὶ τῶν αὐτῶν καθηκόντων τοῦ ἀνθρώπου, προτρέπει αὐτοὺς εἰς τὸ ἀνδραποδίζειν τοὺς ὁμοίους των· ἡ ἐντιμὸς αὕτη τέχνη παρέχει εἰς αὐτοὺς ἱκανὸν κέρδος· διότι, καίτοι βάρβαροι καὶ ἀπολίτευτοι, ἐξεύρουσι νὰ ἐκτιμῶσιν ὅμως τὴν ἀξίαν τοῦ χρυσοῦ, καὶ προτιμῶσιν αὐτὸ ἀπὸ πᾶν ἄλλο μέσον ἀνταλλακτικόν. Ὅταν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν των ἀπὸ ἐπιδρομῆν τινα φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν αἰχμαλώτους, εἰδοποιοῦσιν ἀμέσως τοὺς μεσίτας των, διαμένοντας ἐξἐπιτήδης εἰς τὰς διαφόρους ἡμέρας καὶ γειτονεύουσας χώρας, ὡς τὸ Χωρασανίον, Ἀστεραβάδ, Μαζενδερανὴν καὶ Γηλιάνιον, διαδίδοντας εἰς αὐτοὺς τὰ ὀνόματα τῶν αἰχμαλωτισθέντων, καὶ ὅλας τὰς περὶ αὐτῶν ἀναγκαῖας πληροφορίας πρὸς ἐξερεύνησιν καὶ ἀνακάλυψιν τῶν συγγενῶν των, καθὼς ἀκόμη καὶ τὸ ἀπαιτούμενον λύτρον τῆς ἀπελευθερώσεώς των, τὸ ὅποιον πολλὰκις ἀδυνατοῦν οἱ δυστυχεῖς συγγενεῖς νὰ πληρώσωσι. Διὰ τοῦτο καὶ ἀπαντᾷ τις εἰς διάφορα τῆς Περσίας μέρη ἀνθρώπους πτωχοὺς, ἀδελφοὺς ἢ υἱοὺς ἔχοντας εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τουρκομάνων, καὶ οἵτινες, στερημένοι τῶν πρὸς ἀπαλλαγὴν αὐτῶν ἀναγκαίων χρημάτων, κρεμάζουσιν ἄλυσον σιδηρᾶν εἰς τὸν τράχηλον ὡς ἐμβλημα τοῦ ἀνδραποδισμοῦ, καὶ περιφερόμενοι εἰς τὰς λεωφόρους καὶ πόλεις, ἀπαιτοῦσι, μέχρις ὅτου συναξῶσι τὴν εἰς λύτρον ἀποχρῶσαν χρηματικὴν ποσότητα. Ἐὰν δὲ ἡ ἐξαγόρασις τοῦ αἰχμαλώτου δὲν ἔλαβε χώραν εἰς τὸν ὠρισμένον καιρὸν, ἀπάγεται ὁ ἄθλιος εἰς τὰς δημοπρασίας τῆς Χίβας, καὶ πωλούμενος ἐκεῖ ἐλαύνεται εἰς τὸ ἐνδότερον τῶν ἐρήμων, ὁπόθεν πλέον καμμία ἐλπίς δραπετεύσεως ἢ ἀπολυτρώσεως δὲν ὑπάρχει. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος του θέτονται ἀχανέσταται ἐρήμοι, τὰς ὅποιας δὲν δύναται νὰ διαβῇ, χωρὶς νὰ μεταπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας ἄλλων φυλῶν νομάδων, καὶ νὰ μεταπωληθῇ, ἕως ἔτου, ὑποκλίνων τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν βουλήν τῆς τύχης, προσκολληθῇ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν εὐφορῶν γαιῶν των παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ὄζου, ὅπου τέλος καταντῶσιν οἱ πλείστοι τῶν δυστήνων τούτων.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ἡ θέσις αὐτῶν, ἂν καὶ δουλικὴ, ἔχει καὶ τινὰς ἀνακουφίσεις, αἱ ὅποια συγκεραυνῶσιν τὰς πικρίας καὶ βασάνους τῆς καταστάσεως. Οἱ Χιβίται, εἰς οὗς πωλοῦνται, ἔχοντας τὴν ἀνάγκην των, καὶ μεταχειριζόμενοι μάλιστα αὐτοὺς ὡς ἐργάτας, προσπαθοῦσι ν' ἀφαιρέσωσιν ἀπὸ τὴν ψυχὴν των πᾶσαν ἐπιθυμίαν ἐκφυγῆς ἢ ἐπιστροφῆς εἰς τὰ ἴδια, προσφερόμενοι εὐμενῶς καὶ ἀναγκάζοντες αὐτοὺς εἰς γάμον, ἵνα τεκνοποιήσοντας κατακρατηθῶσιν ἀπὸ τῶν ἰσχυρότερον, ἅμα δὲ καὶ γλυκύτερον τοῦ βίου συνδέσμον. Τὸ μέσον τοῦτο ἀποτυγχάνει σπανίως, διότι, εὐθὺς ἀφ' οὗ ὁ αἰχμαλώτος ἀποκατασταθῇ, γίνεται μὲ τὸν καιρὸν καὶ κτηματίας· καὶ παρασχεόμενος τὰ ἤθη τῶν κυριῶν του, λησμονεῖ καὶ πατρίδα καὶ γονεῖς. Κατὰ τοὺς Πέρσας, ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἐκ τῶν συμπατριωτῶν των εὐρίσκονται σήμερον ἐξανδραποδισμένοι, ὧν οἱ περισσότεροι κατέχουσιν εἰς Χίβαν καὶ οἰκίσαι καὶ

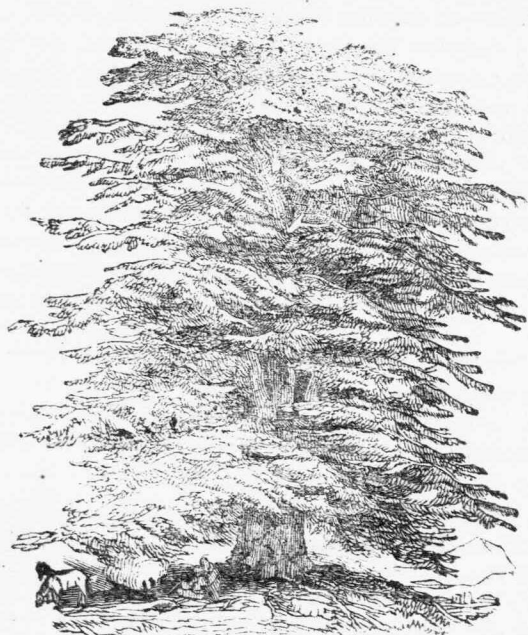
κτήματα και οικογενείας, τὰ ὅποια δὲν θέλουσι ποτὲ ἐγκαταλείπει
διὰ τὴν ἐπανέλθωσιν εἰς Περσίαν. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ὁμοίως τῶν
αἰχμαλώτων μὲ φάνεται ὑπερβολικὸς, διότι οἱ ἴδιοι Τουρκομάνοι
τὸν σμικρύνουσι μέχρι τοῦ ἡμίσεως.

Εἶπαμεν ἀνωτέρω, ὅτι ὑπάρχουσι μεσίται διὰ τὴν ἐξαγοράσιν
τῶν αἰχμαλώτων. Ἀπὴντησά τινας ἐξ αὐτῶν, οἵτινες εἶναι ἀν-
θρώποι πανταχοῦ ἀναγνωρισμένοι ὡς τοιοῦτον ἐπάγγελμα ἐπαγγελ-
όμενοι, ἔχοντες ἐλευθέραν τὴν δίοδον ἀναμέσον τῶν ἐρήμων, καὶ
ὄχι μόνον μένουσιν ἀνεπηρέαστοι παρὰ τῶν φυλῶν, ἀλλὰ καὶ λαμ-
βάνουσιν ὑποδεξίωσιν καλὴν καὶ ὑπεράσπισιν. Χαίρουσι δὲ πρὸς
τούτοις καὶ διάφορα προνόμια ἀναγκαῖα εἰς τὰς διαπραγματεύσεις
τῶν, τὰ ὅποια καθιστάνουσιν αὐτοὺς ἀπαραθιάστους, καὶ τὸν χα-
ρακτῆρα αὐτῶν ἱερόν. Ὑπάρχουσι πολλοὶ εἰς Τεχεράν, καὶ μά-
λιστὰ εἰς Μετχέδ, πρωτεύουσαν τοῦ Χωρασάνου, καὶ ὅπου ὁ τά-
φος τοῦ μεγάλου Ἰμάμου Ῥιζᾶ ἐλκύει κατ' ἔτος χιλιάδας εὐσεβῶν
προσκυνητῶν, ἐξ ὧν πάμπολλοι γίνονται καθ' ὁδὸν θηράματα τῶν
Τουρκομάνων. Προπέρουσι, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, ἡχμαλωτισθῆ
καὶ ἡ ἴδια τοῦ Σαχ' ἀδελφῆ μετὰ τοῦ ἀνδρός της, ἐνῶ ὑπήγαινον
εἰς προσκύνησιν.

Συνέγραψε διὰ τὴν Ἀποθήκην Ἀ. ΣΕΨΗΣ.

Ὁ κύριος Ἀ. Σέψης, ὅστις ἐν τῷ μέσῳ ἐμπορικῶν ἐνασχολή-
σεων καὶ πολυμύθων ὁδοιποριῶν εὔρε καιρὸν νὰ συγγράψῃ τὴν
περίεργον καὶ διδακτικὴν ταύτην ἐκδόσιν (Ἴδε Τόμ. 6, Σελ. 110
—112, 169—174, 184—190 καὶ Τόμ. 7, Σελ. 11—16, 30—32, 42—48),
εἶναι ἀξιὸς τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν φιλομαθῶν. Κάτοχος τῆς Περ-
σικῆς γλώσσης καὶ ἄλλων Ἀσιατικῶν διαλέκτων, πρὸ ἱκανοῦ ἤδη
χρόνου διατρίβων ἐν Περσίᾳ, καὶ κατ' ἐπανάληψιν περιελθὼν τὰ
μέρη, ὅσα τόσον ἐπιτυχῶς μᾶς περιέγραψε, προικισμένος, ἐκτὸς
τούτων, μὲ ἐλευθέρου παιδείαν καὶ ὀρθὴν κρίσιν, εἶναι τοῦλάχιστον
εἰς ἕκ τῶν μᾶλλον ἀξιοπίστων περιηγητῶν. Εἴμεθα δ' εὐ-
έλπιδες ὅτι θέλει πέμψει καὶ ἄλλα περὶ Περσίας ἄρθρα, ἅτινα, δὲν
ἐπιφειδόμενοι, θέλουσι εἶσθαι οὐχ ἥττον ἀξιόλογα.

Η ΚΕΔΡΟΣ.

Ἡ ΚΕΔΡΟΣ εἶναι ἀειθαλὲς δένδρον, ὑπερήφανον καὶ με-
γαλοπρεπέστατον· τὸ μικρὸν ὕψος αὐτοῦ ἀναπληροῦσιν

οἱ παμμεγέθεις καὶ μακρὰν ἐξαπλούμενοι βραχίονές του,
ἐξ ὧν ἕκαστος εἶναι σχεδὸν δένδρον καθ' ἑαυτόν. Οἱ
φυσικοὶ τόποι τῆς γενέσεώς του εἶναι ὁ Λιβάνος καὶ ἡ
σειρὰ τοῦ Ταύρου· κατὰ τὸν Λαβιλλαρδιέρον, Γάλλον πε-
ριηγητὴν εἰς τὴν Συρίαν, τὸ μέγιστον τῶν νῦν ἐπὶ τοῦ
Λιβάνου εἶναι τοῦλάχιστον ἐννέα ποδῶν τὴν διάμετρον·
σεβάζονται δὲ μεγάλως τὰ δένδρα ταῦτα οἱ ἐγγύριοι, καὶ
ἡμέρα τις ὑπάρχει προσδιορισμένη ὡς ἡ ἑορτὴ τῶν κέ-
δρων. Ἡ αὐξήσις του δὲν εἶναι κατ' οὐδένα τρόπον τό-
σον βραδεία, ὅσον τινες φαντάζονται· ἐξ ἐναντίας, αἱ πα-
ρατηρήσεις τῶν ὅσοι μετ' ἐπιμελείας αὐτὸ ἐκαλλιέργησαν
ἀποδεικνύουν, ὅτι κατὰ τὴν ταχύτητα τῆς αὐξήσεως εἶναι
ἐφάμιλλον σχεδὸν οἰουδήποτε δένδρου τῶν δασῶν. Κέ-
δρος τις ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς τὸ πεντηκοστὸν ὄγδον ἔτος τῆς
ἡλικίας της, εἶχε δέκα ποδῶν καὶ ἐνὸς δακτύλου περιφέ-
ρειαν εἰς ὕψος τριῶν ποδῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους. Τὸ ξύλον
τῆς κέδρου ἔχει τὴν φήμην ὅτι εἶναι ἀφθαρτον· τεμάχια
αὐτοῦ ἀφηρέθησαν ἀβλαβῆ ἀπὸ οἰκοδομῶν, καὶ ἰδιαίτε-
ρος ἀπὸ ναόν τινα ἐν Ἰτύκῃ τῆς Ἀφρικῆς, μετὰ παρέλευ-
σιν 2000 ἐτῶν. Δικαίως ὁμοίως παρατηροῦσιν τινες, ὅτι
περὶ τῶν ἰδιοτήτων τούτων ὑπάρχει πολλὴ χυδαῖα πλά-
νη καὶ σύγχυσις, καὶ ὅτι ἡ κέδρος τοῦ Λιβάνου συγγέεται
πολλάκις μὲ δένδρα διαφόρων γενῶν. Κατὰ μὲν τινες
ἡ κέδρος τῶν Ἑλλήνων ἦτο τὸ ξύλον τῆς σήμερον καλου-
μένης ὑπὸ τῶν βοτανολόγων Κυπαρίσσου Ὀριζοντίου· κατὰ
δ' ἄλλους τῆς Ἀρκεύθου Ὀξυκέδρου· κατὰ τινες ὁμοίως
νεωστὶ γενομένης παρατηρήσεις ἐν Τυγγίδι (Γάγγερ), πόλει
τῆς Βορείου Ἀφρικῆς, φαίνεται πιθανώτερον, ὅτι τὸ ἀφθα-
ρτον κέδρινον ξύλον ἦτο τὸ ὠραῖον, σκληρὸν, βαθύ μελάγ-
χρονον ξύλον τοῦ κοινῶς Σανδαρακ λεγομένου δένδρου.

Η ΣΥΖΥΓΟΣ.

ΟΠΟΤΑΝ φρόνιμος ἀνὴρ μέλλῃ νὰ νυμφευθῆ, χρειάζεται συν-
τροπον, καὶ ὄχι τεχνίτην· ὄχι ἀπλῶς μίαν, ἥτις νὰ δύναται νὰ
ζωγραφῆ, καὶ νὰ παίξῃ, καὶ νὰ τραγοῦδῆ, καὶ νὰ χοροῦδῃ· ἀλλὰ
μίαν, ἱκανὴν νὰ παρηγορῆ καὶ νὰ συμβουλεύῃ, νὰ συλλογίζηται
καὶ νὰ σκέπτηται, νὰ αἰσθάνηται καὶ νὰ κρίνῃ, νὰ συνομιλῆ καὶ
νὰ διδάσκῃ· μίαν ἱκανὴν νὰ βοηθῆ αὐτὸν εἰς τὰς ὑποθέσεις του,
νὰ ἐλαφρύνῃ τὰς λύπας του, νὰ καθαρῆ τὰς χαράς του, νὰ ἐπι-
σχύῃ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀνατρέφῃ τὰ τέκνα του. Τοιοῦ-
την γυναῖκα χρειάζεται τις ὡς μητέρα καὶ οἰκοδέσποιναν. Γυνὴ
δὲ, ὡς ἡ πρῶτον περιγραφείσα, ἐνδέχεται μὲν ἴσως νὰ λάμπῃ
κάποτε εἰς τὸν θάλαμον τῆς υποδοχῆς, καὶ νὰ διεγείρῃ τὸν θαυ-
μασμὸν τῶν μετ' αὐτῆς συναναστροφομένων· ἀλλ' ὡς βοηθὸς τοῦ
συζύγου της, καὶ ἀνατροφεὺς τῶν τέκνων της, δὲν ἀξίζει τίποτε.

ΤΟ ΤΕΘΑΜΜΕΝΟΝ ΤΕΚΝΟΝ.

ΠΡΩΙΑΝ τινα πτωχὸς τις Βεκουάνας ὑπῆγεν εἰς τὴν οἰκίαν Ἀγ-
γλου τινὸς ἱεραποστόλου διατρίβοντος ἐν τῇ Βεκουανῇ, χώρα τῆς
Νοτίου Ἀφρικῆς, καὶ εἶπεν, « Ἐχάσατε κανὲν γατάκιον; » « Ὅχι·
διὰ τί μ' ἐρωτᾶς; » « Ἐπειδὴ, » εἶπεν ὁ Βεκουάνας, « μᾶς ἐφάνη
ὅτι ἠκούσαμεν ἐν μιαουλίῳ εἰς τὰ δάση. » Μετ' οὐ πολὺ ἄλλος
τις ἔκρουσε τὴν θύραν, καὶ ἠρώτησε τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν· εἶπειτα

δὲ καὶ τρίτος παρομοίως. Ὁ Ἀγγλος ἠπόρησε, καὶ ἐξῆλθεν εἰς
τὰ δάση μετὰ τῆς συζύγου του, ὥστε νὰ βεβαιωθῶσι πόθεν ἡ τα-
ραχὴ προήρχετο. Περὶθλον ἱκανὴν ὥραν ἀκροαζόμενοι προσε-
κτικώτατα, ἀλλὰ δὲν ἤκουον τίποτε. Ἐπὶ τέλους ἤκουσαν μι-
κρὸν τινα ἤχον, καὶ ἀκροασθέντες ἐτι προσεκτικώτερον, ἐνόμισαν
ὅτι προήρχετο ἐκ τοῦ ἐδάφους. Κύψας δὲ, καὶ θέσας τὸ ὠτίον
του πλησίον τῆς γῆς, εὗρηκε τὸν τόπον. Ἦκουεν ἀσθενῆ κραι-
γὴν, ἀπαράλλακτον ὡς γατάκιον. Ἀποξύσας τὸ γῶμα καὶ τὴν
ἀμμον μὲ τὰς χεῖράς του, εἶδε πλάκα· σηκώσας δὲ καὶ τὴν πλά-
κα, τί νομίζεις ὅτι εὗρηκε; Γατάκιον; Ὅχι· ἀλλὰ νήπιον, ἄθλιον
νήπιον! Τίς τάχα ἔβαλεν αὐτὸ ἐκεῖ; Ἡ ἴδια του νόμιμος
μῆτηρ, ἥτις, ἀστοργὸς οὖσα, ἔθαψε αὐτὸ ζωντανόν! Ὁ Ἀγ-
γλος παρέδωκεν αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς συζύγου του· τὸ περι-
ποιήθησαν καὶ τὸ ἀνέθρεψαν· εἶναι δὲ τώρα δεκατετραετὴς κόρη,
καὶ εὐρίσκειται εἰς τὴν Ἀγγλίαν μετὰ τοῦ Ἀγγλου καὶ τῆς Ἀγ-
γλίδος.

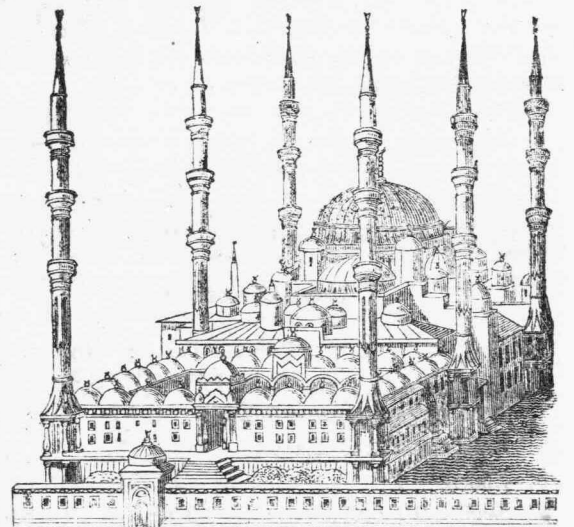
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΩΠΟΥ ἈΡΤΟΥ.

ΠΟΛΛΟΙ παραπονοῦνται ὅτι ὁ νωπὸς ἄρτος εἶναι βλαβερὸς, ὀλί-
γοι ὁμοίως γνωρίζουσι τὸ ἀληθὲς αἷτιον τῆς βλάβης. Τὰς νοσώδεις
συνεπείας δὲν ἐπιφέρει ἡ χημικὴ σύνθεσις, ἀλλ' ἡ μηχανικὴ ἐνέρ-
γει αὐτοῦ. Ὁ νωπὸς ἄρτος ἐπιδέχεται μεγίστην πίεσιν, καὶ διὰ
τούτου σπαιῶς μασσᾶται ἱκανῶς· καταπίνεται μὲ εὐκολίαν, καὶ
πάμπολυς, ἔπειτα δὲ μὲ ἴσην εὐκολίαν ἐκτείνεται ἀπορροφῶν τὰ
ἐν τῷ στομάχῳ ὑγρά· ἐπομένως· τὸ ὄργανον τοῦτο, αἰφνιδίως καὶ
ὑπερβολῆ διατεινόμενον, οὐ μόνον πάσχει αὐτὸ, ἀλλὰ θλίβει καὶ
τὰ γειτονικὰ αἵματηφόρα ἀγγεῖα, ὥστε οὐσιωδῶς ἐμποδίζει τὴν
γενικὴν κυκλοφορίαν· ἐντεῦθεν τὰ δεινὰ ἀποτελέσματα τοῦ τρώ-
γειν νωπὸν ἄρτον.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

Συνέχεια. Ἴδε Σελ. 24—27.

ΤΑ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σουλτανικὰ τεμένη ἢ τζαμιά, ὅσα δια-
φέρουσι εἰς καλλονὴν τέχνης, καὶ μέγεθος, καὶ πολυτέλειαν, εἶναι
δέκα ἢ ἐνδεκα τὸν ἀριθμὸν. Πρῶτον τὴν ἀρχαιότητα εἶναι τὸ
Μουχამεδιὲ κλοούμενον, ἀνεγερθὲν περὶ τὸ 1471 ὑπὸ Μεχμέτ τοῦ
Β', ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ κατεδαφισθέντος ναοῦ τῶν Ἁγίων
Ἀποστόλων, ἀπὸ τε τὴν πολυτελῆ ὕλην αὐτοῦ τοῦ ναοῦ, ἀπὸ τὰ
λαμπρὰ μάρμαρα καὶ στήλας τῶν τοῦ Ζευξίππου λουτρῶν, καὶ
ἄλλας ἐπιφανεῖς οἰκοδομᾶς, ἀρχιτεκτονήσαντος τοῦ Χριστοδούλου.
Δεύτερον, τὸ τοῦ Σουλτάν Παγιαζίτ, τὸ θαυμασίως οἰκοδομηθὲν
περὶ τὸ 1498 ἔτος, ἐξ ὕλης συγκομισθείσης κατ' ἐκλογὴν ἀπὸ θλα-
τὰ ἀρχαῖα καὶ λαμπρὰ οἰκοδομήματα τῆς Κωνσταντινουπόλεως·
εἰς τοῦτο πλέον πάντων θαυμάζουσιν οἱ περιηγηταὶ εἰκοσι κίονας
σπανίους, ὧν οἱ μὲν δέκα εἶναι ἀπὸ τὸ πολυθρulloμενον χρῶμα
πρασινὸν ἀρχαῖον, οἱ δὲ ἐξ ἀπὸ γρανίτην λίθον Αἰγυπτιακόν, καὶ
οἱ λοιποὶ τέσσαρες ἀπὸ ἱασπιν, κολοσσώδεις ὄλοι τῷ ὕψει, μονό-
λιθοι. Τρίτον, τὸ τοῦ Πρώτου Σελίμ, κτισθὲν περὶ τὸ 1616, ἀπὸ
ὕλην συγκομισθείσαν ὡς ἐπιτοπλεῖστον ἐκ τῶν ἐρείπειων τῆς πα-
λαιᾶς Ἀλεξανδρείας καὶ Γρωάδος. Τὸ σχῆμα αὐτοῦ ἔξωθεν εἶναι
μὲν ἀπλοῦν δι' ἐνὸς μόνου μεγάλου Τρούλλου, ἀλλ' ὠραῖον. Τέ-
ταρτον, τὸ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ Α'. ἀνεγερθὲν περὶ τὸ
1666, ἀπὸ ὕλην συναχθείσαν κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς
Ἁγίας Εὐφροσύνης, τοῦ ἐν Χαλκηδόνι· θαυμάζεται τοῦτο ἰδιαίτε-
ρος διὰ τέσσαρας μεγάλους ὑψηλοὺς κίονας ἀπὸ πορφύρετῆν λί-
θον. Πέμπτον, τὸ τοῦ Σουλτάν Ἀχμέτ τοῦ Α'. (παριστανόμε-
νον διὰ τῆς ἀνω τεταγμένης εἰκονογραφίας), ἀνεγερθὲν ἀδροτάτη

δαπάνη ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τοῦ Ἱπποδρομίου περὶ τὸ 1616. Ὁ
ἀναξ αὐτὸς τοσοῦτον ζῆλον καὶ ἐπιμελίαν λέγεται ὅτι κατέβαλεν
εἰς τὴν οἰκοδομήν, ὥστε κατὰ πᾶσαν Παρασκευὴν ἀπερχόμενος
περὶ ἐκεῖσε συνειργάζετο μὲ τὴν κτίστας. Τὸ τέμενος τοῦτο
λογίζεται παρὰ τινῶν ἡ μεγαλοπρεπεστάτη πασῶν τῶν ἐν Κων-
σταντινουπόλει οἰκοδομῶν· ἐνδον αὐτοῦ, ἐπὶ τῶν τοίχων κύκλῳ,
βλέπονται διακόσιοι πίνακες χρυσοῖ, περιεκοσμημένοι μὲ πολυ-
τίμους λίθους, ἐπιγεγραμμένα δ' ἔχοντες Μωαμεθανῶν ἁγίων ὀνό-
ματα. Ἐκτον, τὸ Σαχζαδὲ καλούμενον τέμενος, οἰκοδομηθὲν
καὶ αὐτὸ τεχνικώτατα περὶ τὸ 1544 ὑπὸ Σουλεϊμάν τοῦ Πρώτου,
εἰς μνήμην τοῦ ἀποθανόντος νέου, καὶ πλέον τῶν ἄλλων ἡγαπη-
μένου υἱοῦ αὐτοῦ Μεχμέτ, ὅπου καὶ τὸν ἐνταφίασεν. Ἐβδομον
τὸ Ὁσμανιὲ, θεμελιωθὲν παρὰ Μεχμέτ τοῦ Ε', καὶ ὕστερον τε-
λειωθὲν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ὁσμάν τοῦ Γ'. Ὁγδοον, τὸ
μικρὸν μὲν, πάγκαλον δὲ, Λαλελί καλούμενον, κτισθὲν κατ' ὄρ-
θημα ἀνωτατοῦν γλαφυρωτάτης, περὶ τὸ 1753, ὑπὸ τοῦ Σουλτάν
Μαχμούτ τοῦ Α'. Ἐπὶ τῶν τοίχων ἐδοθεν αὐτοῦ ἐξήρητην δύο
μέγιστοι πίνακες ὑφασμένοι, παριστώντες τὰς πόλεις Μέκαν καὶ
Μεδινέ. Ἐννατον τάσσεται τὸ Γενί Τζαμί, ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῆς
μητρὸς τοῦ Δ'. Μεχμέτ· δέκατον, τὸ παρὰ τῆς τοῦ Β'. Μουστα-
φᾶ, πλησίον τῆς Ἀδριανουπόλεως πύλης· καὶ ἐνδέκατον, τὸ παρὰ
τῆς τοῦ Γ'. Ἀχμέτ, ἀντικρὺ κατὰ τὴν Χρυσούπολιν. Ἐκτὸς
τούτων ὑπάρχουσι περὶ τὰ 60 ἄλλα μικρότερα μὲν, ἀλλ' οὐχὶ εὐ-
καταφρόνητα· καὶ προσέτι ὑπὲρ τὰ 200 μικρὰ τζαμιά ἢ Μετζίτια.
Ἐπεται συνέχεια.

ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΩΝ ἩΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ.

Ο ΠΑΘΗΣΜΟΣ τῆς ἐπικρατείας ταύτης αὐξάνει τακτικώτα-
τα, 34 τοῖς ἑκατὸν εἰς δέκα ἔτη. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην ὁ
πληθυσμὸς θέλει εἶσθαι, ἐν στρογγύλοις ἀριθμοῖς, τὸ 1850, 22,600,000·
τὸ 1860, 30,200,000· τὸ 1900, 95,500,000.

Οἱ μὲν δούλοι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐσχάτης δεκαετηρίδος
ἠξήσαν περίπου 25 τοῖς ἑκατόν· οἱ δ' ἐλεύθεροι 36 τοῖς ἑκατόν.

Τέσσαρες μόνον πόλεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν ἔχουν ὑπὲρ
τὰς 100,000 κατοίκων· τὸ Νεοβόρακον, 312,710· ἡ Φιλαδέλφεια, 258,832· ἡ Βαλτιμόρα, 192,313· καὶ ἡ Νέα Ἀδρηλίς, 102,103. Δύο
ἔχουν ὑπὲρ τὰς 50,000· ἡ Βοστών, 93,383· καὶ ἡ Κιγιννάτη, 46,338.
Ἐπτὰ δὲ ὑπὲρ τὰς 21,000· ἡ Βρουκλίν, 96,233· ἡ Ἀλβανία, 33,721· ἡ Καρολόπολις, 29,261· ἡ Οὐασινγκτόνια, 23,346· ἡ Πρώ-
νοια, 23,171· ἡ Λουΐσβιλλα, 21,210· καὶ τὸ Πιττσβούργον, 21,116.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς τὸ 1840 ἦτον 17,100,572· ἐκ τούτων ἦσαν Ἀφρικανοὶ δοῦλοι 2,487,213· κωφάλαλοι, 5,773· τυφλοὶ, 5,024· φρενόληπτοι, 14,508· λευκοὶ δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀναγινώσκωσιν ἢ νὰ γράφωσι, 581,547.

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΑΙΣ ΓΡΑΦΑΙΣ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΩΝ
ΣΤΑΘΜΩΝ, ΜΕΤΡΩΝ, ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΩΝ.

1. Ἰουδαϊκὰ Σταθμὰ.

	Γραμμαὶ καὶ ἑκατοστημόρια.	Γαλλικαὶ δραῖμα.	Ὁκά- δραῖμα. δες.
1. Γερά, εἰκοστημόριον τοῦ Σίκλου	0.77	0	0.24
2. Βεκά, ἡμισυ τοῦ Σίκλου	7.77		2.43
3. Σίκλος	15.55		4.86
4. Μνᾶ, 100 σίκλοι	1555.55	1	86.10
5. Τάλαντον, 30 μναῖ, ἢ 3000 σίκλοι	46,666.66	36	183.00

2. Μέτρα μήκους.

	Νεοελλ. Πήχεις, ἢτοι Γαλλ. καὶ ἑκατοστ.	Μέτρα ἑκατοστημόρια.	Ἐνταξέδες καὶ ἑκατοστημόρια.
1. Δάκτυλος	0.02 $\frac{1}{2}$		0.03 $\frac{1}{2}$
2. Παλάμη, 4 δάκτυλοι	.09 $\frac{1}{2}$.14
3. Σπιθαμή, 3 παλάμαι	.28		.43
4. Πήχυς, 2 σπιθαμαί	.56		.86
5. Ὀργυῖα, 4 πήχεις	2.24		3.46
6. Κάλαμος τοῦ Ἰεζεκιήλ, 6 πήχεις	3.36		5.18
7. Σχοινίον, 80 πήχεις, ἢτοι 20 ὀργυιαί	44.80		69.13
8. Σταδίον,* 5 σχοινία, ἢτοι 100 ὀργυιαί	224.00		345.64
9. Σαββάτου ὁδός, 5 στάδια	1,120.00		1,728.18
10. Μίλιον Ἀνατολικόν, 10 στάδια	2,240.00		3,456.40
11. Ἡμέρας ὁδός, 24 μίλια†	53,760.00		82,953.60

3. Μέτρα διὰ τὰ ὑγρά.

	Νεοελλ. ἢ Γαλλ. Λίτραι.	Ὁκάδες.
1. Λόγ	0.32	$\frac{1}{4}$
2. Εἶν, 12 λόγ	3.8	3
3. Σάτον, ἴσως 2 εἶν	7.6	6
4. Βάτος, ἢ οἶφι, 6 εἶν	22.8	18
5. Κόρος, ἢ χομόρ, 10 βάτοι	228.	180

* Ἴσον μὲ 1 $\frac{1}{2}$ στάδιον Ὀλυμπιακόν.

† Ἴτοι περίπου 30 μίλια γεωγραφικά.

4. Μέτρα διὰ τὰ ξηρά.

	Λίτραι.	Ὁκάδες.
1. Κάβος, 4 λόγ	1.28	1
2. Γομόρ, $\frac{10}{16}$ τοῦ Οἶφι	2.28	1.8
3. Σάτον, $\frac{1}{3}$ τοῦ οἶφι	7.6	6.
4. Οἶφι	22.8	18
5. Λετέκ, 5 οἶφι	114.	90
6. Κόρος, ἢ χομόρ, ὡς ἄνω	228.	180

5. Ἰουδαϊκὰ νομίσματα καὶ σταθμὰ τῶν
πολυτίμων μετάλλων.

	Δρ. Λεπ.	Γρ.	Παρ.
1. Γερά	0.19	0	35
2. Βεκά (ἢ Δίδραχμον), 10 γερά	1.94	8	32
3. Σίκλος (ἢ Στατήρ), 2 βεκά	3.88	17	25
4. Μνᾶ, 100 σίκλοι	388.00	1763	25
5. Τάλαντον, 30 μναί	11,640.00	52,909	04

Ὁ χρυσοῦς σίκλος ἤξιζε περίπου Δρ. 60, τὸ δὲ τάλαντον τοῦ χρυσοῦ Δρ. 180,000.

6. Ῥωμαϊκὰ νομίσματα ἀναφερόμενα
εἰς τὴν Νέαν Διαθήκην.

	Δρ. Λεπ.	Γρ.	Παρ.
1. Λεπτὸν	0.01 $\frac{10}{100}$	0	02
2. Κοδράντης, 2 λεπτά	0.02 $\frac{1}{2}$		04
3. Ἀσσάριον, 4 κοδράνται	08 $\frac{1}{2}$		16
4. Δηνάριον, 10 ἀσσάρια	88	4	00
5. Στατήρ, 4 δηνάρια*	3.52.	16	00
6. Μνᾶ, 100 δηνάρια	88.00	400	00

Εἰς τοὺς πίνακας τούτους ὁ ἄργυρος τιμᾶται 25 λεπτῶν τὴν γραμμῆν, ὁ δὲ χρυσοῦς Δρ. 3·87. Τὸ δὲ Τουρκικὸν γρόσιον θεωρεῖται ὡς ἴσον μὲ 22 λεπτά.

Οἱ υἱοὶ τῶν πλουσίων τοσάκις ἀποθνήσκουσι πτωχοὶ, καὶ οἱ υἱοὶ τῶν πτωχῶν τοσάκις ἀποθνήσκουσι πλούσιοι, ὥστε ἢ παρατήρησις αὕτη κατήνησε σχεδὸν παροιμιώδης· καὶ μ' ὅλον τοῦτο, πόσοι γονεῖς κοπιᾶζουσι καὶ μοχθοῦσι νὰ ἐπισωρεύσωσι πλοῦτη διὰ τὰ τέκνα των, ἐνῶ ἐξ ἄλλου μέρους ἀνατρέφουσιν αὐτὰ ἐν ὀκνηρίᾳ καὶ ἀσωτίᾳ! Μέγιστον σφάλμα τῶντι! Ταχέως θέλουσι διασκορπίσειν οἱ υἱοὶ τὴν βραδέως συναχθεῖσαν περιουσίαν τῶν γονέων. Πρὸ πάντων ὀφειλομέν νὰ ἐναποταμιεύωμεν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν υἱῶν μας βιωφελεῖς γνώσεις, καὶ εἰς τὰς καρδίας των ὑγιεῖς καὶ ἐναρέτους ἀρχάς, ὥστε νὰ δύνανται νὰ προβλέπωσιν αὐτοὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν. Ὅσον πλούσιος καὶ ἂν ᾖναί τις, βλάπτει ὅμως καιρίως τὸν υἱόν του, ἐὰν δὲν συνειθίζῃ αὐτὸν παιδιόθεν εἰς τὴν πράξιν τῆς ἀρετῆς, τῆς φιλοπονίας, καὶ τῆς οικονομίας.

* Ὑπὸ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐξουσίαν τὸ δηνάριον ἐκυκλοφορεῖ ὡς ἴσον μὲ τὸ ἡμισυ τοῦ βεκά, ὁ δὲ στατήρ ὡς ἴσος μὲ τὸν σίκλον.